

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
CERRAHİ TIP BİLİMLERİ BÖLÜMÜ
KULAK BURUN BOĞAZ HASTALIKLARI
ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE KAYNAKLI KULAK BURUN BOĞAZ
YAYINLARINDA ULUSAL KENDİNE ATFIN VE
KONUyla İLGİLİ HEKİMLERİMİZİN
TUTUMLARININ ARAŞTIRILMASI**

DR. ÖMER FARUK ZENGİN

UZMANLIK TEZİ

İZMİR 2019

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
CERRAHİ TIP BİLİMLERİ BÖLÜMÜ
KULAK BURUN BOĞAZ HASTALIKLARI
ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE KAYNAKLI KULAK BURUN BOĞAZ
YAYINLARINDA ULUSAL KENDİNE ATFIN VE
KONUyla İLGİLİ HEKİMLERİMİZİN
TUTUMLARININ ARAŞTIRILMASI**

DR. ÖMER FARUK ZENGİN

UZMANLIK TEZİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. TANER KEMAL ERDAĞ

İZMİR 2019

TEŞEKKÜR

Tıpta uzmanlık eğitimim süresince değerli bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım, tez çalışmamın yürütülmesinde emekleri olan Sayın Prof. Dr. Taner Kemal Erdağ'a, bugünlere gelmemde emekleri olan değerli hocalarım Prof. Dr. Semih Sütay'a, Prof. Dr. Enis Alpin Güneri'ye, Prof. Dr. Ahmet Ömer İkiz'e, Prof. Dr. Mustafa Cenk Ecevit'e, Doç. Dr. Ersoy Doğan'a, Doç. Dr. Yüksel Olgun'a ve Öğr. Gör. Uzm. Dr. Aslı Çakır Çetin'e teşekkür ederim

Tez çalışmasının etik kurulunun alınması, çalışma kapsamında elde edilen verilerin yorumlanması ve anket formu oluşturulması aşamasında değerli katkılarını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Hülya Ellidokuz'a ve Sayın Prof. Dr. Sölen Sarıoğlu'na teşekkürlerimi sunarım.

Uzmanlık eğitimim sürecinde yanımda olan desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen asistan doktor arkadaşlarıma ve KBB kliniği çalışanlarına teşekkür ederim.

Son olarak da hayatım boyunca her zaman yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	IV
TABLO LİSTESİ	V
ŞEKİL LİSTESİ	VII
KISALTMALAR	VIII
ÖZET	1
ABSTRACT	3
GİRİŞ VE AMAÇ	5
GENEL BİLGİLER	8
GEREÇ VE YÖNTEMLER	24
BULGULAR	29
TARTIŞMA.....	53
KAYNAKLAR.....	69

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye'nin alanlar bazında göreceli etki faktörleri (2007)

Tablo 2. SCI kapsamında çalışmaya dahil edilen KBB dergileri

Tablo 3. Çalışmaya dahil edilen yabancı ülke kaynaklı dergiler

Tablo 4. 2015 yılı için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

Tablo 5. 2016 yılı için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

Tablo 6. 2017 yılı için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

Tablo 7. 2018 yılı için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

Tablo 8. 2015-2018 yılları için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

Tablo 9. 2015 yılı için SCI-KBB dergilerinde birinci yazarın Türk olduğu makaleler

Tablo 10. 2016 yılı için SCI-KBB dergilerinde birinci yazarın Türk olduğu makaleler

Tablo 11. 2017 yılı için SCI-KBB dergilerinde birinci yazarın Türk olduğu makaleler

Tablo 12. 2018 yılı için SCI-KBB dergilerinde birinci yazarın Türk olduğu makaleler

Tablo 13. 2015-2018 yılları için SCI-KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu

makaleler Tablo 14. 2015 yılı için yabancı ülke kaynaklı dergilerde birinci yazarın kurumu yerel olan makaleler

Tablo 15. 2016 yılı için yabancı ülke kaynaklı dergilerde birinci yazarın kurumu yerel olan makaleler

Tablo 16. 2017 yılı için yabancı ülke kaynaklı dergilerde birinci yazarın kurumu yerel olan makaleler

Tablo 17. 2018 yılı için yabancı ülke kaynaklı dergilerde birinci yazarın kurumu yerel olan makaleler

Tablo 18. 2015-2018 yılları için yabancı ülke kaynaklı dergilerde ilk yazarın kurumu yerel olan makaleler

Tablo 19. Ulusal KBB Literatüründen Yararlanma Düzeyi Anketi

Tablo 20. KBB hekimlerine uygulanan anket (11. ve 12. Sorular diğer cevaplar)

Tablo 21. 2015 yılı KBB yayınları ve atıfları açısından ülkeler arası sıralama listesi

Tablo 22. 2016 yılı KBB yayınları ve atıfları açısından ülkeler arası sıralama listesi

Tablo 23. 2017 yılı KBB yayınları ve atıfları açısından ülkeler arası sıralama listesi

Tablo 24. 2018 yılı KBB yayınları ve atıfları açısından ülkeler arası sıralama listesi

Tablo 25. 2010- 2015 yılları arasında ülke ve ülke grupları bazında yayın ve atıf sayıları

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Enformetri, Bibliyometri, Bilimetri, Sibermetri, Vebometri arasındaki ilişki

Şekil 2. Tarihsel süreçte yıllara göre bilimsel dergilerin sayısı

Şekil 3. H indeksi “h” olan bir yazarın yayın sayısı-atıf sayısı tablosu

Şekil 4. Türk dergileri ve SCI kapsamındaki dergilerde yer alan makaleler için çalışma akış şeması

Şekil 5. Diğer beş ülkenin dergilerinde yer alan makaleler için çalışma akış şeması

Şekil 6. Türk dergilerindeki yerel yayınlara atıf oranlarının yıllara göre grafiği (%)

Şekil 7. SCI’de dizinlenen KBB dergilerindeki Türk yazarların makalelerindeki Türk yazar ve dergilerine atıf oranlarının yıllara göre grafiği (%)

Şekil 8. Yabancı ülke kaynaklı dergilerdeki yerel yayınlara atıf oranlarının yıllara göre grafiği (%)

Şekil 9. KBB hekimlerine uygulanan anket (1. 2. ve 3. sorular)

Şekil 10. KBB hekimlerine uygulanan anket (4. ve 5. sorular)

Şekil 11. KBB hekimlerine uygulanan anket (6. ve 7. sorular)

Şekil 12. KBB hekimlerine uygulanan anket (8. soru)

Şekil 13. KBB hekimlerine uygulanan anket (9. soru)

Şekil 14. KBB hekimlerine uygulanan anket (10. soru)

Şekil 15. KBB hekimlerine uygulanan anket (11. soru)

Şekil 16. KBB hekimlerine uygulanan anket (12. soru)

Şekil 17. Etki değerleri açısından tıbbi bilimler alanında ilk on alanın dünya ortalaması ile karşılaştırması

Şekil 18. 1990- 2000 yılları arasında bazı ülkelerin “h” indeksi değerleri

KISALTMALAR

KBB: Kulak Burun ve Boğaz Hastalıkları

BBC: Baş ve Boyun Cerrahisi

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü

ULAKBİM: Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi

UVT: Ulusal Veri Tabanı

SCI: Science Citation Index

SSCI: Social Sciences Citation Index

A&HCI: Arts ve Humanities Citation Index

IF: Impact Factor

H İndeks: Hirsch indeksi

ISI: Institute for Scientific Information

ESI: Essential Science Indicators

TOA: Türk Otolarengoloji Arşivi

TJENT: The Turkish Journal of Ear Nose and Throat

BJORL: Brazilian Journal of Otorhinolaryngology

IJO: Iranian Journal of Otorhinolaryngology

IJO–HNS: Indian Journal of Otolaryngology and Head & Neck Surgery

ORL&HNS: Otorhinolaryngology Head and Neck Surgery

EU: European Union

USA: United States of America

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

NIH: National Institutes of Health

NLM: (United States) National Library of Medicine

MeSH: Medical Subject Headings

PMC: PubMed Central

ÖZET

TÜRKİYE KAYNAKLI KULAK BURUN BOĞAZ YAYINLARINDA ULUSAL KENDİNE ATFIN VE KONUYLA İLGİLİ HEKİMLERİMİZİN TUTUMLARININ ARAŞTIRILMASI

Dr. Ömer Faruk ZENGİN

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kulak Burun Boğaz Hastalıkları Anabilim Dalı
İnciraltı, İZMİR

Amaç

Bu kesitsel çalışmada, Türkiye kaynaklı ulusal ve uluslararası kulak burun boğaz (KBB) yayınlarına ulusal düzeyde kendine atıf yapma düzeyi ile Türk KBB hekimlerinin ulusal kendine atıf konusundaki tutumları araştırıldı.

Gereç ve Yöntem

Çalışmanın ilk aşamasında 2015 ve 2018 yılları arasında dört Türk KBB dergisi, ikinci aşamada ise SCI tarafından dizinlenen KBB dergilerinde Türk yazarlar tarafından yazılmış makalelerde yine Türkiye kaynaklı yayınlara yapılmış atıflar manuel olarak tarandı. Üçüncü aşamada seçilmiş beş ülkenin ulusal KBB derneklerine ait dergileri tarandı. Bu dergilerde Ocak 2015 – Aralık 2018 tarihleri arasında yerel yazarlarca yazılmış makalelerde yine yerel yazılara yapılan atıflar tarandı. Dördüncü aşamada ulusal Türk KBB hekimlerinin ulusal düzeyde kendine atıf konusundaki tutumlarını değerlendirmeye yönelik Aralık 2016 ve Ocak 2019 tarihli anketlerin analizi yapıldı. Son aşamada ise Türkiye, yayın ve yayınlarına yapılan atıfların sayıları açısından diğer ülkeler ile karşılaştırıldı.

Bulgular

Ulusal Türk KBB dergilerinde, belirtilen yıllarda Türk yazarlı makalelere yine Türk yazarlarca yapılan atıf oranı %10-20 olarak bulundu. SCI kapsamındaki KBB dergilerinde yer alan Türk yazarlı makalelerde, Türk yazarlara yapılan atıf oranı ortalama %10.32 iken, Türk ulusal KBB dergilerindeki Türk yazarlı makalelere yapılan atıf oranı ortalama %0,96 idi. Japonya, Brezilya, İtalya, Hindistan ve İran ulusal KBB dergilerinde ortalama ulusal düzeyde kendine atıf oranları sırası ile %26.03, %22.05, %18.93, %8.34, %11.03 olarak bulundu. Türk KBB hekimlerine iki ayrı zaman diliminde uygulanan anketlerde genel olarak Türk yazarlı ulusal KBB yayınlarına atıf yapma konusunda istekli olunmaması yanında bunun için çaba sarf edilmediği dikkati çekti. Son aşamada ise Türkiye'nin KBB yayın sayısı açısından tüm ülkeler arasında 7.-19. sıra aralığında olduğu ancak makale başına yapılan atıf açısından bakıldığında 67.-179. sıra aralığında olduğu görüldü.

Sonuç

Bu beş aşamalı çalışmada Türk KBB hekimlerinin ulusal düzeyde kendine atıf konusunda yanlılık sergilemediği hatta ulusal KBB dergi yayınlarına atıf konusunda oldukça geride olduğu görüldü. Ulusal KBB dergi yayınlarına az sayıda atıf yapılmasında en önemli nedenler olarak ulusal KBB literatürünü tarama zorluğu ve ulusal yayınlara güvenin az olması olarak gösterildiği dikkati çekti. Son olarak ülkemizin KBB yayın sayısı açısından dünyada iyi bir yerde olmasına karşın, yayın kalitesini gösterme açısından çok önemli bir kriter olarak kabul edilen yayın başına düşen atıf sayısı açısından çok gerilerde olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler

bibliyometri, atıf analizi, yayıncılık, dergi

ABSTRACT

INVESTIGATION OF NATIONAL SELF CITATION AND RELATED ATTITUDES OF PHYSICIANS IN TURKEY ORIGINATED OTORHINOLARYNGOLOGY PUBLICATIONS

Ömer Faruk ZENGİN, MD

Dokuz Eylül University, Faculty of Medicine, Department of Otorhinolaryngology
İnciraltı, İZMİR

Aim

In this cross-sectional study, it is aimed to analyze the national self-citation status and related attitudes of Turkish otolaryngologists in Turkey originated national and international Otorhinolaryngology (ORL) publications.

Materials and Methods

In the first stage of the study, four Turkish ORL journals and in the second stage, SCI indexed ORL journals were manually scanned in terms of citations made by Turkish authors to the articles written by Turkish authors. In the third stage, the journals published by national ORL associations in five selected countries were scanned. In these journals, the articles written by local authors between January 2015 - December 2018 were also scanned for citations made by local authors. In the fourth stage, the questionnaires dated December 2016 and January 2019 were analyzed to evaluate the attitudes of Turkish ORL physicians towards national self-citation. In the last stage Turkey was compared with other countries in terms of number of publications and citations made to these publications.

Results

In Turkish national ORL journals, it was found that the ratio of citations from Turkish authors to the publications written by Turkish authors was 10-20% in the mentioned years. While the average ratio of citations made by Turkish authors to the articles written by Turkish authors in the ORL journals included by SCI was 10.32%, the average citation ratio was 0.96% for the articles published in Turkish national ORL journals with Turkish authors. In the national ORL journals of Japan, Brazil, Italy, India and Iran average national self-citation rates were found as 26.03%, 22.05%, 18.93%, 8.34%, 11.03%, respectively. In the questionnaires applied to Turkish ORL physicians in two different time periods, it was noted that in general there was no enthusiasm nor effort to cite national ORL publications with Turkish authors. In the last stage it was found that among all countries, Turkey was in the 7-19 rank in terms of number of ORL publications but in 67-179 rank for the citations per articles.

Conclusion

In this five-stage study, it was seen that Turkish ENT physicians did not show bias in terms of national self-citation and contrarily they were far behind in citing publications belonging to the national ENT journals. It was noted that the most important reasons for the small number of references to national ENT journal publications were the difficulty of searching the national ENT literature and the lack of confidence in national publications. Finally, it was found that although our country is in a good place in terms of ENT publication numbers in the world, the number of citation per document which is considered a very important criterion for demonstrating publication quality is far behind.

Keywords

bibliometry, citation analysis, publishing, journal

GİRİŞ VE AMAÇ

Bilime katkıda bulunmak amacıyla, planlı ve sistematik olarak, verilerin toplanması, yorumlanması ve değerlendirilmesiyle yapılan araştırmalara bilimsel araştırma adı verilmektedir (1).

Makale, kitap bölümü veya kitap gibi bilimsel yayınların yazımı sırasında yararlanılan çalışmalar, yayınların sonunda kaynak ya da referans olarak belirtilir. Bu yazıları kaynak göstermeye de atıf yapmak adı verilir (2).

Bir ülkedeki bilimsel faaliyetlerin ve o ülkenin bilim politikasının sağlıklı bir şekilde yürütüldüğünün objektif ve somut bir göstergesi de yayımlanan yayınların atıf alma düzeyidir. Yapılan sistematik atıf analizleri ile birey, çalışma grubu, kurum ve ülke bazında bilimsel performanslar objektif bir şekilde değerlendirilebilir (3).

Araştırmacıların performans değerlendirmesinde üç ana etmenden söz edilmektedir. Bunlar; uluslararası bilimsel dergilerde yer alan yayın sayısı, yayınların bilimsel indekslerce taranan bilimsel dergilerde yayımlanma oranı ve yayınlara yapılan atıfların sayılarıdır (4).

Bir kişinin yaptığı yayınların nicel olarak yüksek oranda atıf alması akademik olarak yükselmesini ve ödüllendirilmesini, daha iyi çalışma şartları elde etmesini sağlamaktadır. Aynı şekilde bir bilimsel derginin yayımladığı makalelerin de nicel olarak yüksek oranda atıf alması o derginin değer ve tanınırlığının artmasını ve daha önemli dizin ve veri tabanlarında yer edinmesini sağlamaktadır (5).

Kitap, dergi, makale vb. bilimsel yayın türlerine matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin uygulanması işlemi bibliyometri olarak adlandırılır. Bibliyometrik çalışmaların son yıllarda arttığı görülmektedir. Bu durumun nedenlerinin de; teknolojik gelişmelere bağlı olarak internet ile yayınlara, bu yayınların referanslarına, yazarları ve ilgili demografik ve akademik bilgilere kolay ulaşımı olduğu düşünülmektedir (6,7).

Literatürde temel ve klinik tıp alanında uluslararası bibliyometrik çalışmalara oldukça sık rastlanmasına karşın, ulusal düzeyde yapılmış bibliyometrik yayınlar oldukça azdır. KBB alanında da ülkemizde yapılmış bibliyometrik az sayıda çalışma varken, atıf analizleri ise çok daha yetersizdir (4,8,9). Çalışmamız geniş kapsamı yanında başka ülkeler ile karşılaştırmaların yapılabilmesini sağlama açısından da önemlidir ve bu konuda ciddi bir açığın kapanmasına yarar sağlayacaktır.

Türk akademik yayıncılığı ve atıflar hakkında 2008 yılında Al (7) ve 2009 yılında Karasözen ve Bayram (10) tarafından yapılan çalışmalarda, Türkiye'nin yayın/atıf oranının son yıllarda yükselme eğiliminde olduğu ancak görece atıf etkisinin her bilim alanında dünya ortalamasının altında (<1) olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmalarda ele alınan parametreler ülkemiz adına yıllar içinde olumlu yönde gelişmeler olduğunu gösterse de Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD) görece atıf etkisi sıralamasında hala son sıralarda yer aldığımız görülmektedir.

Çalışmamızda, dört adet Türkiye kaynaklı ulusal KBB dergisi yanında dünyanın çeşitli yerlerinden seçilmiş beş adet ulusal yabancı dergi ele alınmıştır. Bu dergilerde yer alan makalelerde yerel kurumlarda görev yapan yazarların yayımladığı bilimsel çalışmaların kaynakları yerel atıflar açısından araştırılmıştır. Ayrıca SCI kapsamında yer alan dergilerde yayımlanan Türk yazarlar tarafından yayımlanmış yayınların kaynakları yerel atıflar açısından niceliksel olarak araştırılmıştır. Bu sayede ulusal dergilerimize ve uluslararası KBB camiasında önde gelen dergilerde yayımlanan Türk yazarlı yayınların dünya KBB literatürüne atıflar perspektifinden katkıları incelenerek çalışmaya dahil edilen Brezilya, İtalya, Japonya, Hindistan ve İran ulusal KBB dergilerinden elde edilen veriler karşılaştırılmıştır.

Ayrıca Türk KBB hekimlerine yönelik bilimsel çalışmaların kaynaklarında yerel yazılara atıf yapma ile ilgili Aralık 2016 ve Ocak 2019 tarihlerinde anket düzenlenerek bu konuda yazarların tutumları araştırılmıştır.

Çalışmamızda Türk KBB hekimlerinin ulusal ve uluslararası dergilerde ulusal bazda kendine atıflarının analizi yapılarak beş yabancı ülke yerel dergilerinin atıfları ile karşılaştırılması ayrıca Türk KBB hekimlerinin bu konudaki tutumlarının iki ayrı zaman diliminde yapılan anketler ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın hipotezi:

H0: Ulusal ve uluslararası Türk yazarlı makalelerde ulusal düzeyde kendine atıfta yanlılık yoktur.

H1: Ulusal ve uluslararası Türk yazarlı makalelerde ulusal düzeyde kendine atıfta yanlılık vardır.

GENEL BİLGİLER

ATIF

Atıf kavramı ilk olarak 16. yüzyıl Avrupa'sında matbaanın bulunması sonrasında gelişmiştir. Dipnota benzer notlar ilk olarak 16. yüzyılda kullanılırken, ilk atıf William Savage'ın "A Dictionary of the Art of Printing" adlı eserinde görülmektedir (3).

Atıf dizinlenmesi ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) hukuk alanında 1873 yılında *Shepard's Citations* organizasyonu tarafından yapılmıştır. Bilimsel yayınların da aynı şekilde dizinlenmesi gerektiğini düşünen Eugene Garfield 1960'lı yılların başlarında Institute for Scientific Information'ı (ISI) kurmuştur. İzleyen süreçte Science Citation Index (SCI), Social Science Citation Index (SSCI), Arts and Humanities Citation Index (A&HCI) adlı bilimsel dizinleri de yayınlamaya başlamıştır (3).

Atıf yapmaktaki amaç, yazılan yayın ile atıf yapılan yayın arasında bağ kurmaktır. Bu bağ Garfield tarafından şu şekilde listelenmiştir (11,12):

- Araştırma konusu ile ilgili öncülere saygı gösterme
- Araştırma konusu ile ilgili çalışmalara saygı gösterme
- Araştırma yöntemi ve tekniğine ilişkin bilgi verme
- İlgili konu hakkında dipnot şeklinde arka plan okumayı sağlama
- Yazarın kendi çalışmasını düzeltmesi
- Yazarın başkalarının çalışmalarını düzeltmesi
- Önceki çalışmaya yapılan eleştiri
- Önceki yazılar veya konular ile ilgili iddiaları doğrulama
- Kişileri yakın zamanda yayımlanacak bir yayından haberdar etme
- Yeterli düzeyde tanıtılmamış, dizinlenmemiş ya da atıfta bulunulmamış çalışmaları gösterme

- Çalışmada kullanılan verinin gerçekliğini ve doğruluğunu kanıtlama
- İçinde bir düşüncenin ya da bir kavramın tartışıldığı orijinal yayınları belirleme
- Orijinal yayınları saptama veya yeni bir kavram/terime adını veren çalışmayı saptama
- Önceki çalışmalardaki iddiaları tartışma

Harwood (13) tarafından da yazarların atıf yapma gerekçeleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Okuyucuyu konu hakkında daha detaylı bilgiye ulaştırmak
- Yönteme ve bu konudaki literatüre yönelik ayrıntılı bilgiye ulaşmak
- Elde edilen bulgu ve yorumları, uygulanan yöntemi literatür ile desteklemek
- Fikir ve uygulama sırasında yararlanılan yayınları belirtmek
- Aynı konuda yapılan çalışmaların sonuçlarını ve farklı görüşleri paylaşmak
- Önceki çalışmaların yöntemine yapılan eklemeleri belirtmek
- Konu üzerindeki görüş ve çalışmaların kronolojik seyrini ortaya koymak
- Önceki çalışmalarda desteklenen ve eksik/yanlış görülen konuları belirtmek
- Daha önceden başarılı şekilde uygulanan yöntemlerin kullanıldığını belirtmek
- Geleceğe yönelik araştırma hedeflerini paylaşmak
- Konu üzerinde söz sahibi olan ve lider konumda olan yazarlara yer vermek

Moravcsik ve Murugesan (14) atıfların farklı amaçlarla yapıldığı ve bu nedenle sınıflandırılması gerektiğini ileri sürmüş ve aşağıdaki şekliyle atıfları listelemişlerdir:

- Doğrulayan atıflar
- Onaylamayan atıflar
- Resim ya da grafik içerikli atıflar
- Okuma listesi mahiyetinde verilen atıflar
- Metinden olduğu gibi aktarma yapılan atıflar

Atıf yapılması sırasında anlamlı bulguların olduğu yazılara atıfta bulunup anlamlı bulgu izlenmeyen yazıların göz önüne alınmaması okuyucuyu yanlış

yönlendirebilir. Bu nedenle; yayının objektif olmasının sağlanması, yanlı tutum sergilenmemesi açısından hipotezi destekleyen yayınlarla beraber desteklemeyen yayınlara da yer vermemiz gerekir.

Duyx ve ark. (15) tarafından yapılan bir çalışmada sosyal, biyomedikal bilimler ve doğa bilimleri yayınlarında atıfta yanlılığın en sık biyomedikal alanda olduğunu ayrıca ortaya koyduğu hipotezi ispatlayan yazıların 2.7 kez, anlamlı bulgu saptayan yazıların 1.7 kez daha sık atıflarda yer aldığını saptamıştır. Ortaya konulan hipotez ile ilgili anlamlı sonuçlara ulaşamayan değerli yazıların atıflarda yeterince yer bulamamasının kümülatif ilerleyen bilimsel yayıncılıkta yanlış yönlendirmelere ve sağlık alanında uygulanan tedavilerin gerçek klinik yararının yanlışlıkla daha anlamlı olduğunun düşünülmesine neden olabileceğinden söz edilmiştir. Anlamlı bulgu saptayan yazıların etki değeri yüksek dergilerde yer almasının da etki faktörü yüksek dergilerin daha fazla atıf almasında rol oynayabileceği belirtilmiştir (16).

KENDİNE ATIF

Yazarların kendi atıflarına referanslarda yer vermesi durumuna kendine atıf (self-citation) adı verilmektedir. Kendine atıflar da kendi içinde yazar, dergi, kurum, ülke ve dil bazında değerlendirilmektedir (17).

Bir yazarın veya kurumun bir konu hakkında araştırmalarının olması kendine atıf yapılması için bir gerekçe olabilirken, yazar ve kurumların kendi yayınlarını ön plana çıkarmak amacıyla kendine atıf konusunda pozitif ayrımcılık yapması uygun görülmemektedir (18).

Pichappan ve Sarasvady (19) yazarların kendilerine atıf yapmalarının gerekçelerini aşağıdaki şekilde sunmuşlardır:

- Önceki çalışmayı güncellemek ve ileriye taşımak
- Önceki çalışmanın görülebilirliğini artırmak
- Önceki çalışmaları gündemde tutmak
- Gelecek çalışmalar ile ilgili ön bilgi vermek
- Az atıf alan veya atıf almayan çalışmaları tanıtmak

- Önceki çalışma(lar)da kullanılan yöntem ve bulguların geçerliliğini artırmak
- Yazarın o alanda uzman olduğunu okuyucuya, eleştirmene ispatlamak
- Okuyucu ve eleştirmenleri ikna etmek
- Yazarın veya kurumun atıf oranlarını artırmak

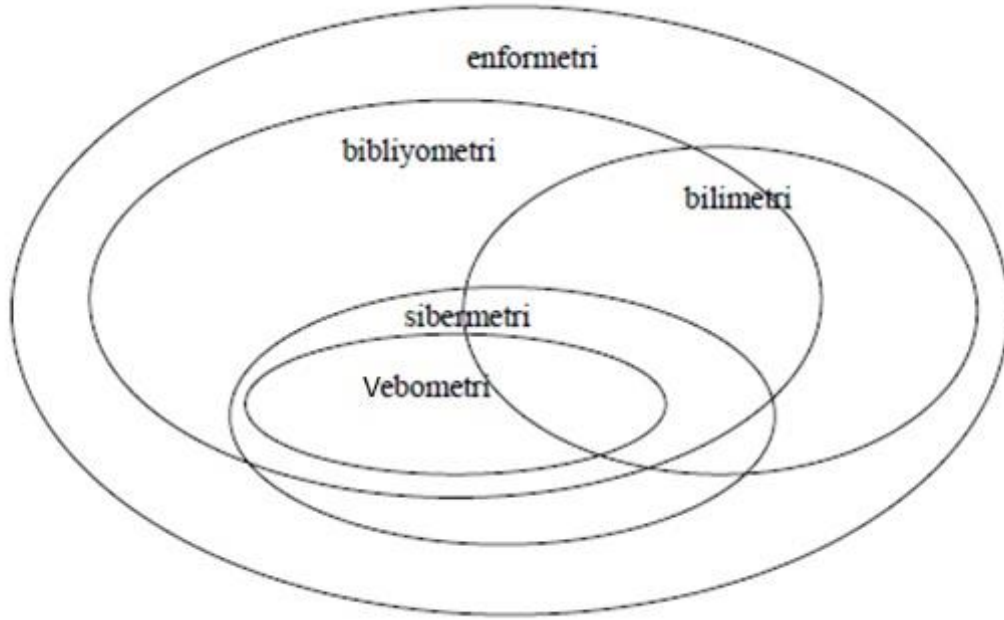
Bilimsel yazıların oluşturulması sırasında yazımın tamamlanması ve sunumu, yöntemde yanlışlıktan korunmak amacıyla bir takım kontrol listeleri (check-list) hazırlanmıştır. Sistemik derlemeler ve meta-analizlerde bu amaca yönelik PRISMA bildiriminde yer alan kontrol listesine göre, randomize kontrollü araştırmalarda da CONSORT 2010 raporunda yer alan kontrol listesine göre metodolojinin oluşturulması önerilmektedir. PRISMA- 2009 - bildiriminde yer alan maddelere www.prisma-statement.org ve CONSORT- 2010 - bildiriminde yer alan maddelere https://www.elsevier.com/___data/promis_misc/CONSORT-2010-Checklist.pdf adresinden ulaşılabilir (20, 21). Bu kontrol listeleri dışında STROBE, MOOSE, STARD ve SPIRIT da yayın aşamasındaki yazarlar için tanımlanmıştır (22).

BİBLİYOMETRİ

Bibliyometri; kitap, dergi, makale vb. yayın organlarına matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin uygulanmasıdır (6). Bibliyometrik çalışmalarla söz konusu yayın organlarından elde edilen farklı özellikteki bilgilerin (referanslar, yayınlanma oranları, yayın yılları, yazar ve ülkeler gibi) analizleri yapılabilir. İlk olarak 1896 yılında Campell tarafından bir bibliyometrik çalışma yapılmış ve 1922’de Hulme tarafından bu çalışma yöntemine “istatistiksel bibliyometri” adı verilmiştir (23). 1969 da Pritchard (6) tarafından “bibliyometri” olarak tanımlanmış ve günümüzde de bu terim kullanılmaya devam etmiştir. Bibliyometrik araştırmalar; ülke, kurum ve yazarlar arası ilişki, karşılaştırma ve etkileşimleri göstermekle beraber kesitsel olarak elde edilen bulguların tarihsel evrimini de gözler önüne serebilmektedir.

Söz konusu istatistiksel yöntemler kullanılarak world wide web (www) sisteminde yer alan kaynaklar için vebometri, vebometriyi de kapsayacak şekilde

internet ortamında yer alan tüm bilgi alışverişi için sibermetri, bilim alanlarının çözümlenmesi ile ilişkili olan bilimetri (scientometrics) ve bu disiplinlerin tamamını kapsayan ve bilgiyi her yönüyle ele alan enformetri de bibliyometri yanında tanımlanmıştır. Enformetri, bibliyometri, bilimetri, sibermetri, vebometri arasındaki ilişki Şekil 1’de gösterildi (24).

Şekil 1. Enformetri, bibliyometri, bilimetri, sibermetri, vebometri arasındaki ilişki (24)

ISI ve BİLİMSEL DİZİNLER

Institute for Scientific Information (ISI) 1960 yılında Eugene Garfield tarafından kurulmuştur. 1988 yılında %50’si ve 1992 yılında ise enstitünün hisselerinin tamamı Thompson Reuters tarafından satın alınmıştır (12). Clarivate Analytics ise 2016 yılından beri ISI 'ye ait dizinlerin (indekslerin) yayınlanması sürecini yürütmektedir.

ISI'ye bağılı dizinlerden ilk olarak temel bilimleri değerlendiren SCI, sonrasında sırasıyla sosyal bilimleri değerlendiren SSCI, sanat ve beşeri bilimleri değerlendiren A&HCI oluşturulmuştur. Takip eden süreçte Conference Proceedings Citation Index (1990), Current Chemical Reactions (1986), Index Chemicus (1993), Book Citation Index (1995) ve Emerging Sources Citation Index (2015) de kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca günümüzde dergilerin bibliyometrik değerlendirmesini sağlayan Journal Citation Reports (JCR) de ISI kapsamında yer almaktadır.

SCI dizini için 1900, SSCI dizini için 1956 ve A&HCI dizini için ise 1975 yılından itibaren yayınlara ulaşılabilmektedir (25).

Bu dizinler dışında; Korean SCI, Russian SCI, Chinese SCI gibi dizinler de mevcuttur (9).

Söz konusu dizinlerde yer almak için dergilerin bilimsel alanları, aldıkları atıflar, gönderildikleri ülkeler gibi birçok özellik değerlendirilir. Dizinleme için seçilen dergilerde araştırılan en önemli parametre ise derginin aldığı atıfların niceliksel düzeyidir (12).

ISI dışında biyomedikal alanda hem bilimsel yayınlar için arama motoru hem de akademik dizin olan PubMed 1996 yılından beri kullanılan ücretsiz bir elektronik platformdur. ABD Ulusal Sağlık Enstitüsü (NIH) kaynaklı Birleşik Devletler Tıp Kütüphanesi (NLM) veri tabanını tarafından desteklenir. İçeriğinde; 1951 ve öncesine kadar Index Medicus, MEDLINE (1971-1997), NLM de yer alan dokümanlar, Index Medicus ve MEDLINE öncesinde yayımlanmış bazı dergiler (Annals of Surgery, Science, British Medical Journal vb.), ABD Ulusal Biyoteknoloji Bilgi Merkezi (NCBI) kütüphanesi, Tıbbi Konu Başlıkları (MeSH) ve PubMed Central (PMC) bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yayınlara tam metin ulaşmak için yayıncı internet sitesine linkler içermektedir. Aralık 2018 itibariyle PubMed'de 14,2 milyonu tam metin olmak üzere 29,1 milyon bilimsel yayına/ özete ulaşılabilmektedir (26).

Ek olarak 2008 yılında Scopus (Elsevier Inc.) bilimsel yayın dizinleme faaliyetlerine başlamıştır. Ayrıca Google Scholar veri tabanından da akademik yazılara ulaşım mümkün olmaktadır. Karşılaştırıldıklarında ise Scopus daha sistematik olması, Google Scholar ise ücretsiz erişim olanağı sunması ile avantajlı

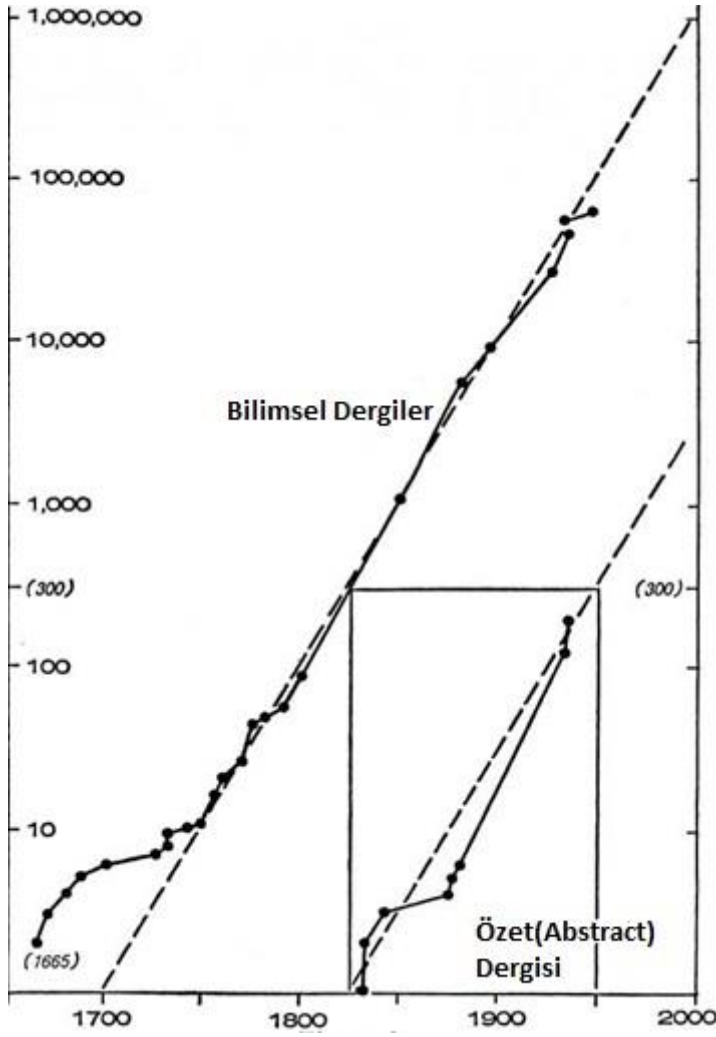
konuma gelmektedir (12). Ancak Scopus'un bir dizin, Google Scholar'ın ise bir veri tabanı olduğu unutulmamalıdır.

Yazarların da son yıllarda internet üzerinden kendi yayınlarının akademik ortamdaki durumlarını incelemek açısından dizinlere ilgi gösterdikleri bilinmektedir. Ancak; isim ve soy ismin aynı olduğu araştırmacılar, dergi isimlerinin değişmesi hem SCI hem de SSCI tarafından dizinlenen psikiyatri, psikoloji gibi alanlarda bibliyometrik çalışma yapacak araştırmacıları, elde edilen bilgilerin güvenilirliği açısından zorlamaktadır (12).

Bu duruma önlem alınması amacıyla, 2012 yılında kullanımına başlanan ve hızla yayılmakta olan akademisyenlerin adı soyadı dışında dijital kimlik numaralarının olmasını ve tüm çalışmalarını tek çatı altında toplamalarını sağlayan Open Researcher and Contributor ID (ORCID) kurulmuştur (27).

DERGİLER

Periyodik olarak yayımlanan güncel akademik yazıların toplandığı yayın türüne dergi adı verilmektedir. Bilim alanında ilk olarak 1665 yılında *Journal des Scavans* ve *Philosophical Transactions of the Royal Society of London* dergileri yayımlanmış (28) ve takip eden süreçte bilimsel dergilerin sayısı gün geçtikte artmıştır (Şekil 2). On dokuzuncu yüzyılda hakemli dergilerin bilimsel açıdan daha değerli olduğu anlaşılmıştır. Yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde ise internet ve teknolojik gelişmelere paralel olarak elektronik dergilere eğilim artmıştır. Hem daha hızlı hem de daha ucuz yolla bilgiye ulaşım olanağı sağlaması nedeniyle elektronik ve açık erişim dergiler hızla yaygınlaşmıştır (12). Ekim 2018 tarihi itibarıyla "Directory of Open Access Journals" da 12.193 açık erişim elektronik dergi dizinlenmekte ve bu dergilere ücretsiz ve sınırsız bir şekilde ulaşılabilir.

Şekil 2. Tarihsel süreçte yıllara göre bilimsel dergi sayısındaki artış (29)

Bilimsel dergilerde açık erişim; yayınlara finansal, yasal veya teknik engeller olmaksızın internet ortamında ücretsiz ve sınırsız olarak erişilmesidir. Açık erişim dergiden alınan bilimsel yayınlar için; okunabilme, indirilebilme, referans gösterilebilme, alıntı yapılabilme, tam metin bağlantı verilebilme gibi birçok özellik sınırsız ve legal bir şekilde yapılabilir (30). Türkiye’de de 2005 yılından beri açık erişim dergiciliği konusunda çalıştaylar uygulanmakta ve açık erişim dergi yayıncılığı artarak devam etmektedir (31). Mayıs 2019’da Directory of Open Access Repository’de Türkiye’den 87 dergi yayınlanmaktadır (32).

TR DİZİN

ULAKBİM tarafından 2013 yılının sonuna kadar ulusal veri tabanı (UVT), sonrasında ise TR Dizin olarak adlandırılan Türk ulusal veri tabanıdır. TR Dizin’de; Sağlık Bilimleri (Tıp), Mühendislik ve Temel Bilimler, Sosyal ve Beşeri Bilimler, Yaşam Bilimleri ve Hukuk olmak üzere beş temel konuda dizinleme yapılmaktadır.

Sağlık Bilimleri (Tıp) Veri Tabanının oluşturulması amacıyla, 1994-2000 yılları arasında TÜBİTAK Sağlık Bilimleri Araştırma Grubu görev almıştır. Türk Tıp Dizini Kurulu ise 2001 yılından itibaren ULAKBİM bünyesinde çalışmalarını sürdürmektedir. Tıp Veri Tabanı, 2000 yılından beri internet ortamında taranabilmekte ve ULAKBİM – dergi editörleri arasında imzalanan katılım izni sözleşmesine bağlı olarak yayınlara tam metin olarak ulaşılabilir (33).

Mayıs 2019 tarihi itibarıyla, TR Dizin’de 982 ulusal dergi dizinlenmektedir ve bu dergilerin 214’ü tıp alanındadır (34).

YAYINLARIN VE YAZARLARIN DEĞERLENDİRMESİNDE KULLANILAN PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Bilimsel yayınların kalitesi yanında yazarların da akademik performanslarının değerlendirilmesi amacıyla birçok gösterge tanımlanmıştır. Bunlardan başlıcaları yayın sayısı, atıf sayısı, göreceli atıf etkisi, etki faktörü, h indeksi ve g indeksidir.

Yayın ve Atıf Sayısı

Yayınların ve yazarların performanslarının değerlendirilmesinde ve diğer göstergelerin hesaplanmasında temel olarak yayın ve atıf sayılarından yararlanılmaktadır. Bir yazarın uzun süreçte veya son bir yılda yaptığı yayın sayısına göre yazarın aktiflik düzeyi saptanabilirken, yayınların niteliksel ölçümü alınan atıflarla ölçülebilmektedir. Yazarların güncel atıf sayılarına Google Scholar, Scopus, Web of Science gibi veri tabanlarından ulaşabilmek mümkündür.

Görelî Atıf Etkisi

Ülkelerin bilimsel aktivitelerinin görelî olarak değeriendirilmesini sağlayan görelî atıf etkisi, bir bilim dalında atıf sayısı bazında ölçüm yapılan ülkenin bu alanda aldığı atıf sayısının, dünya ortalamasına bölünmesi ile elde edilmektedir. Görelî atıf etkisinin sayısal olarak birin altında olması o ülkenin söz konusu alanda dünya ortalamasının altında olduğunu göstermektedir (35). “Türkiye’nin bilimsel yayın politikası: Atıf dizinlerine dayalı bibliyometrik bir yaklaşım” başlıklı 2008 yılında yayımlanan bir doktora tezinde, o dönemde Türkiye’nin bilim dalları bazında görelî atıf etkisi verilmiştir (Tablo 1) (12).

Tablo 1. Türkiye’nin alanlar bazında görelî etki faktörleri- 2007 (12)

Alanlar	Yayın başına düşen atıf sayısı (dünya ortalaması)	Yayın başına düşen atıf sayısı (Türkiye)	Görelî atıf etkisi
Mühendislik	3,08	2,36	0,77
Yer bilimleri	7,49	4,77	0,64
Bilgisayar bilimleri	2,44	1,53	0,63
Fizik	7,12	4,04	0,57
Matematik	2,60	1,40	0,54
Malzeme bilimi	4,21	2,16	0,51
Sosyal bilimler	3,38	1,64	0,49
Moleküler biyoloji ve genetik	24,32	11,78	0,48
Kimya	7,95	3,85	0,48
Çok disiplinli bilimler	2,83	1,32	0,47
Ziraat	4,81	2,23	0,46
Farmakoloji	9,24	4,19	0,45
Ekonomi ve işletme	4,06	1,69	0,42
Psikiyatri ve psikoloji	8,03	3,03	0,38
Çevre ve ekoloji	7,62	2,87	0,38
Nöroloji	16,14	5,04	0,31
Mikrobiyoloji	13,80	4,25	0,31
Klinik tıp	10,38	2,94	0,28
Uzay bilimleri	11,40	3,21	0,28
Biyoloji ve biyokimya	15,16	3,90	0,26
İmmünoloji	19,3	4,81	0,25
Bitki ve hayvan bilimleri	6,00	1,38	0,23

Not: Alanlar görelî atıf etkisi oranlarına göre sıralıdır.

Etki Faktörü (Impact Factor = IF)

Dergilerin akademik yönden kalitelerinin değerlendirmesinde kullanılan etki faktörü (IF), söz konusu derginin önceki iki yıl içerisinde yayımlanan yazılarına o yıl aldığı atıf sayısının, önceki iki yıl içinde yayımlanan makale sayısına bölünmesi ile hesaplanır (36). Örneğin 2017 yılının etki faktörü hesaplanırken, 2017 yılına ait yayınlarda 2015 ve 2016 yılında yayımlanan yazılardan alınan atıf sayısı, 2015 ve 2016 yıllarında yayımlanan toplam yazıların sayısına bölünür.

SCI, SSCI, A&HCI, SCI-expanded bilimsel dergileri etki faktörlerine göre dizinlerler. Ülkemizde bilim insanları için akademik yükselme şartlarından biri söz konusu dizinlerde yer alan bilimsel dergilerde yayın yapmaktır. Bu durum doğal olarak etki faktörü yüksek dergilerde yayın yapma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (37).

Dergilerin etki faktörleri, ISI tarafından Journal Citation Reports (JCR) adı altında 1975 yılından itibaren düzenli olarak yayınlanmaktadır. Günümüzde 11.500'den fazla dergi, 230'dan fazla bilimsel disiplin, 80 ülke ve 2,2 milyon yayın taranarak bu raporların oluşturulduğu belirtilmektedir (38, 39).

Etki faktörünün akademik açıdan iyi bir kalite ölçütü olduğunu belirten araştırmacılar olsa da aksi yönde düşünen araştırmacılar da mevcuttur. Etki faktörüne yapılan eleştirilerden başlıcaları; veri araştırma aralığının iki yıl gibi kısa bir süre olması, belli yazı türlerinin değerlendirmeye alınıp toplam makale sayısına oranlanması nedeniyle bu yazı türlerine ağırlık veren dergilerin avantajlı konuma gelmesi sayılmaktadır. Örneğin, derleme türündeki yazıların atıf alma potansiyelleri diğer yazılara nazaran daha fazlayken, olgu sunumlarının atıf alma potansiyelleri daha azdır. Ayrıca derginin ulaşılabilirliği de etki faktörünü etkiler. Kolayca ya da ücretsiz ulaşılabilen bir makale ya da dergi daha fazla atıf alabilmektedir (40,41).

Ayrıca etki faktörünün manipüle edilebilir bir yapıya da sahip olduğu belirtilmektedir. Aydıngöz (42) tarafından kaleme alınan 2010 tarihli bir yazıda, bir dergide etki faktörünü artırmanın en zor yolunun yüksek nitelikli yazılara yer vermek olduğu ancak bunun dışında bir takım davranış değişiklikleri ile dergilerin etki

faktörlerinin artırabileceği belirtilmiştir. Bu davranış değişikliklerinin başlıcaları; dergilerin nitelikli danışmanlara sahip olması, danışmanlara kılavuz hazırlanması, danışmanların ödüllendirilmesi, makalelerin tam metinlerinin İngilizce olması, dergi ve yazı başlıklarında yerel isimlerden kaçınılması, İngilizce dil kontrolünün nitelikli kişilerce yapılması, yazılara yayımlanma sonrası hızla portable document format (PDF) formatında ücretsiz ulaşım sağlanması, yazıların büyük çoğunluğunun yılın başında yayımlanması, derleme niteliğindeki eserlere yer verilmesi, makale değerlendirme süresinin olabildiğince hızlı olmasının sağlanması şeklinde sıralanmıştır.

Anındalık indeksi (immediacy index) ise söz konusu derginin son bir yıl içinde yayımlanan yazılarının o yıl aldığı atıf sayısının, son bir yıl içinde yayımlanan makale sayısına oranının hesaplanması ile bulunur. Bu değer, bir bilimsel yayının daha kısa bir süreçte değerlendirilmesini sağlar. Bilgi tüketim hızının yüksek olduğu alanlarda ve yıl içerisinde fazla sayı yayımlayan dergilerde anındalık indeksinin yüksek olması beklenir (43).

Eigenfaktör Skoru

Eigenfaktör skoru da bilimsel dergilerin etki faktörü gibi atıf sayısı baz alınarak elde edilen bir derecelendirme yöntemidir ve ISI tarafından tanımlanmıştır. Uluslararası dizinlerde yüksek sıralarda yer alan dergiler tarafından yapılan atıfların, düşük sıralarda olan dergilerinkine göre puanlamada daha fazla etkili olması nicelik ve niteliğin birlikte değerlendirmesine olanak sağlamaktadır. Yayıncının toplam ve bir yıl içindeki toplam yayın sayısı da skor hesaplamasında kullanılır. Bir yılda yayımladığı makale sayısı fazla olan derginin Eigenfaktör skoru da yüksek olacaktır. Ayrıca aynı dergide yer alan başka bir makaleye yapılan atıflar değerlendirmeye dahil edilmeyerek dergi bazında kendine atıflar değerlendirmeye dahil edilmemiş olur (44,45).

Yayımlandığı derginin Eigenfaktör skorundan yararlanılarak bir makalenin etki skoru da hesaplanmaktadır. Makale etki skoru makalenin yayımlandıktan sonraki beş

sene içerisinde o bilimsel alana olan etkisini ölçer. Makale etki skoru birden yüksek olan makale ortalamanın üstünde kabul edilir (46).

$$\text{Makale Etki Skoru} = 0,01 \times \text{Eigenfaktör} / A$$

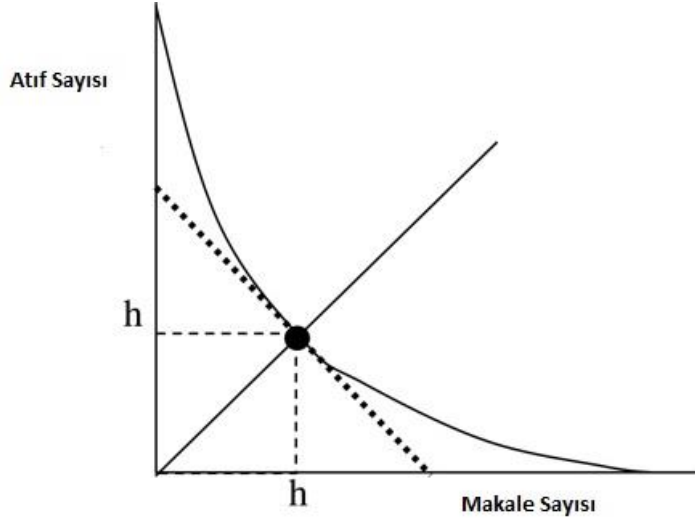
A = O derginin 5 yıllık toplam makale sayısı

H-indeksi

2005 yılında Hirsch (47) tarafından yazarların bilimsel performansının tek bir rakamsal değerle ifade edilebilmesini sağlayan, niteliksel ve niceliksel olarak yazar performansını iyi bir şekilde belirten sağlam ve etkin bir gösterge olarak tanımlanmıştır. Bir yazarın en çok atıf alan yazıdan itibaren sıralanmış bir şekilde yayın sayısı ve atıf sayısının grafiğinin x=y doğrusuyla kesişme noktasındaki x değeri H indeksini vermektedir. Şekil 3'te H indeksi "h" olan bir yazarın örneğine yer verilmiştir.

H-indeksinin bilim insanının performansının değerlendirmesi için kullanılması ile ilgili itirazlar da mevcuttur. Bunlardan başlıcaları :

- Az sayıda yayını olan h indeksi değeri yayın sayısını geçemeyeceğinden çok sayıda yayını olan yazarlara göre dezavantajlı konumda olması
- Bir yazarın birkaç yayını bilimsel açıdan değerli olup çok yüksek atıflar alıp diğer yayınları ortalama düzeyde atıf alırsa ve başka bir yazarın tüm yayınları ortalama düzeyde atıf alırsa bu yazarların h indekslerinin eşit olması şeklinde belirtilmiştir (48).

Şekil 3. H indeksi “h” olan bir yazarın yayın sayısı ile atıf sayısı arasındaki ilişki

Bunların dışında g indeksi, g/h indeksleri oranı, m indeksi, b indeksi, a indeksi, r indeksi vb. birçok bilimsel performans değerlendirme ölçütleri tanımlanmıştır (12).

ATIF YAPMA İLE İLGİLİ ETİK KURALLAR

Binlerce yıldır düşünce, bilim, sanat vb. alanlarda yeni görüşler ve yöntemler ortaya konulmuş ve bu alanlardaki gelişmeler de bu görüş ve yöntemlere paralel olarak gelişme göstermiştir. Batıda Rönesans dönemi ve matbaanın icadından sonra düşünce, bilim ve sanat dalında eserler veren kişilerin emekleri ve özlük haklarının korunması ihtiyacı doğmuştur. Bu süreç ise “Araştırma ve Yayın Etiği” kavramının doğmasına ve gelişmesine neden olmuştur. Araştırma ve yayın etiği; bir çalışmanın dürüstlük, açıklık, objektiflik, diğer emek veren kişilere saygı gibi ilkelere uygun olmasını amaçlar (49).

Yazarlar, yazılarında atıflar yaparak, ilgili konuda daha önceden yapılan çalışmalar ile kendi çalışmaları arasında bir köprü kurarlar. Bir konuda daha önce

yapılmış olan çalışmalara atıf yapmak, yazarların bu konuda çalışmış diğer bilim insanlarına karşı bir sorumluluğudur. Bu bağlamda bir araştırmacının amacı, kendi hipotezi veya çalışmalarını, önceden yapılan çalışmalardan da yararlanarak eleştirel bir bakış açısı ile irdelemek ve sonuçta bilime katkı sağlayacak bir çalışmayı literatüre kazandırmak olmalıdır (49,50).

Atıf yapma ile ilgili olarak bilinmesi gereken ilk durum, alıntı yapılacak olan kaynağın tam olarak incelenmesi ve içeriğinin kavranmış olması gerekliliğidir. İstanbul Üniversitesi akademisyenlerince hazırlanan “Bilim Etiği” isimli kitapta atıf yapılan yazıda yer alan bulguların veya yorumların yanlış bir şekilde aktarılması veya verilen bilginin kaynağının gösterilmemesi halinde etik dışı bir işlem yapılmış olduğu belirtilmektedir (49).

Mevcut kaynağın Boydak (49) tarafından ele alınan “Araştırma ve Yayın Etiği” bölümünde dikkat edilmesi gereken durumlar özetle şu şekilde eklenmiştir (49, 50, 51):

- Tam metnine ulaşamayan yazılar için ise bu bilgiye ulaştığı yazıya dolaylı atıf yapmak uygun olacaktır.
- Bir yazıda ağırlıklı olarak belli bir kitap, makale, derleme vb. yayından yararlanılıyorsa o kaynak; önsöz, giriş veya dipnotta belirtilmelidir.
- Alıntı yapılması halinde metin içinde ve kaynaklarda belirtilmelidir.
- Hipotezin oluşturulmasında esas kaynağı teşkil eden bir yazı mevcutsa o yazının metin içinde ön plana çıkarılması gereklidir.
- Çalıştığı kurumdaki yazarlar veya yakınlığı olan kişilere gereksiz atıf yapılmamalıdır.
- Hipotezi destekleyen ve desteklemeyen yayınlar, yazı içinde irdelenmelidir. Sadece hipotezi destekleyici yayınlara atıf yapılması etik dışıdır.
- Başka bir yazıdan alınan resim, tablo ve şekiller ilk yayımlayan yazar veya yayınevinden izin alınarak kullanılmalıdır. Ayrıca resmin/tablonun altında dipnot olarak izin alındığı belirtilmelidir.
- Başka bir kaynaktan alıntı yapılırken, alıntı tırnak içinde yazılmalı veya farklı bir puntoda yazılmalıdır. Uzun bir pasajdan alıntı yapılacak ise, bunun yazarlardan izin alınarak gerçekleştirilmesi gerekir.

- Kişisel görüşmeler sonrası elde edilen bilgiler, bu bilginin sahibinden izin alınarak ve izin alındığı bilgisi verilerek (kişisel görüşme şeklinde) yazılmalıdır. Bu durum dipnot veya kaynaklar kısmında belirtilmelidir.
- Yazar, kendi yayınına bir atıfta bulunuyorsa veya alıntı yapıyorsa bu durumu kaynaklarda belirtmelidir. Geniş bir alıntı yapılması halinde yayınevi ile paylaşılmalıdır.
- Yazar kendi yayınlarını ön plana çıkarmamalı ve aynı görüşteki diğer yayınlar yanında, karşıt görüşlü yayınları da yazısında paylaşmalıdır.
- Yabancı dil bilmeme durumu dışında yazarın başka bir dilde yayımlanmış yayınlara atıfta bulunmaması etik dışı kabul edilmektedir.
- Yurt dışı kaynaklı kitap ve makalelerin çevrilmesi sonrası yazan ve çeviren kişiler belirtilmelidir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 2016/33-31 numaralı belge ile etik kurul onayı alındı.

İlk aşamada çalışılacak ulusal KBB dergileri seçildi. Bu amaçla dergi sahibi Türkiye merkezli bir kurum olan, editörü Türk KBB hekimi olan ve yayın hayatı on yılın üzerinde olup yayın yaşamı aktif olarak süren ulusal KBB dergileri araştırıldı. Bu şartlara sahip olan; KBB Forum Elektronik Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi (KBB Forum), Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi (KBB-BBC), The Turkish Journal of Ear Nose and Throat (TJENT) (daha önceki ismi Kulak Burun Boğaz ihtisas Dergisi) ve Türk Otorinolarenjoloji Arşivi (TOA) dergileri çalışmaya dahil edildi.

Bu dergilerde Ocak 2015-Aralık 2018 tarihleri arasında yayımlanan özgün araştırmalar, derlemeler ve olgu sunumlarının referansları manuel olarak tarandı. Türk yazarlı yazılarda; referans sayısı, ilk isim yazarın Türk olduğu referans sayısı, ilk ismin Türk olduğu referanslarda; makalelerin yer aldığı dergi, atıf yapılan derginin Türkiye veya yabancı ülke kaynaklı olması, Türkiye kaynaklı dergilerden alınan atıflar için KBB alanındaki bir dergiden mi, KBB dışı branşlara ait bir dergiden mi alındığı araştırıldı (Şekil 4).

İkinci aşamada Ocak 2015-Aralık 2018 tarihleri arasında SCI dizininde KBB başlığı altında yer alan 16 dergi ele alındı (Tablo 2). Bu dergilerde yayımlanan özgün araştırma, olgu sunumu ve derleme türündeki ilk ismin Türk olduğu makalelere PubMed arama motoru kullanılarak ulaşıldı. Bu aşamada arama ekranına dergi adı ve Türkiye anahtar sözcükleri girilerek her bir dergi için ayrı arama yapıldı (örn. *"Otolaryngol Head Neck Surg"[jour] AND "Turkey"*). Çalışmanın ilk aşamasında ulusal dergilerimizde araştırılan parametreler manuel olarak bu makalelerde de araştırıldı.

Tablo 2. SCI kapsamında çalışmaya dahil edilen KBB dergileri

Dergi	Kısaltması
Acta Oto-laryngologica	Acta Otolaryngol
American Journal of Rhinology & Allergy	Am J Rhinol Allergy
Annals of Otology Rhinology and Laryngology	Ann Otol Rhinol Laryngol
Audiology and Neuro-otology	Audiol Neurotol
Clinical Otolaryngology	Clin Otolaryngol Allied Sci
Dysphagia	Dysphagia
Ear and Hearing	Ear Hear
Head and Neck-Journal for the Sciences and Specialties of the Head and Neck	Head Neck
Hearing Research	Hear Res
International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology	Int J Pediatr Otorhinolaryngol
Jama Otolaryngology-Head & Neck Surgery	JAMA Otolaryngol Head Neck Surg
Jaro-Journal of the Association for Research in Otolaryngology	J Assoc Res Otolaryngol
Laryngoscope	Laryngoscope
Otolaryngologic Clinics of North America	Otolaryngol Clin North Am
Otolaryngology-Head and Neck Surgery	Otolaryngol Head Neck Surg
Otology & Neurotology	Otol Neurotol

Çalışmanın üçüncü aşamasında dünyanın değişik bölgelerinden, anadili İngilizce olmayan fakat ulusal KBB derneklerine ait dergi dili İngilizce olan beş ülke seçildi. Bu aşamada dergilerin yılda 50'den fazla makale yayımlaması ve yazıların tam metinlerine ulaşılabilmesi göz önüne alınan diğer kriterlerdi. Bu şartlara sahip olan; Brezilya Ulusal KBB Derneğine ait Brazilian Journal of Otorhinolaryngology (BJORL), Hindistan Ulusal KBB Derneğinin The Indian Journal of Otolaryngology and Head & Neck Surgery (IJO-HNS), İran Ulusal KBB Derneğinin Iranian Journal of Otorhinolaryngology (IJO), İtalya Ulusal KBB Derneğinin Acta Otorhinolaryngologica Italica (Acta ORL Ital) ve Japonya Ulusal KBB Derneğinin Auris Nasus Larynx International Journal of ORL & HNS (Auris Nasus Larynx) dergileri çalışmaya dahil edildi. Bu dergilerde Ocak 2015-Aralık 2018 tarihleri arasında yayımlanan özgün

araştırmalar, derlemeler ve olgu sunumları manuel olarak tarandı (Tablo 3).

Ülke	Dergi	Kısaltma	Çalışmada Kullanılan Kısaltma
Brezilya	Brazilian Journal of Otorhinolaryngology	Braz J Otorhinolaryngol	BJORL
Hindistan	The Indian Journal of Otolaryngology and Head & Neck Surgery	Indian J Otolaryngol Head Neck Surg	IJO-HNS
İtalya	Acta Otorhinolaryngologica Italica	Acta Otorhinolaryngol Ital	Acta ORL Ital
İran	Iranian Journal of Otorhinolaryngology	Iran J Otorhinolaryngol	IJO
Japonya	Auris Nasus Larynx International Journal of ORL & HNS	Auris Nasus Larynx	Auris Nasus Larynx

Tablo 3. Çalışmaya dahil edilen yabancı ülke kaynaklı dergiler

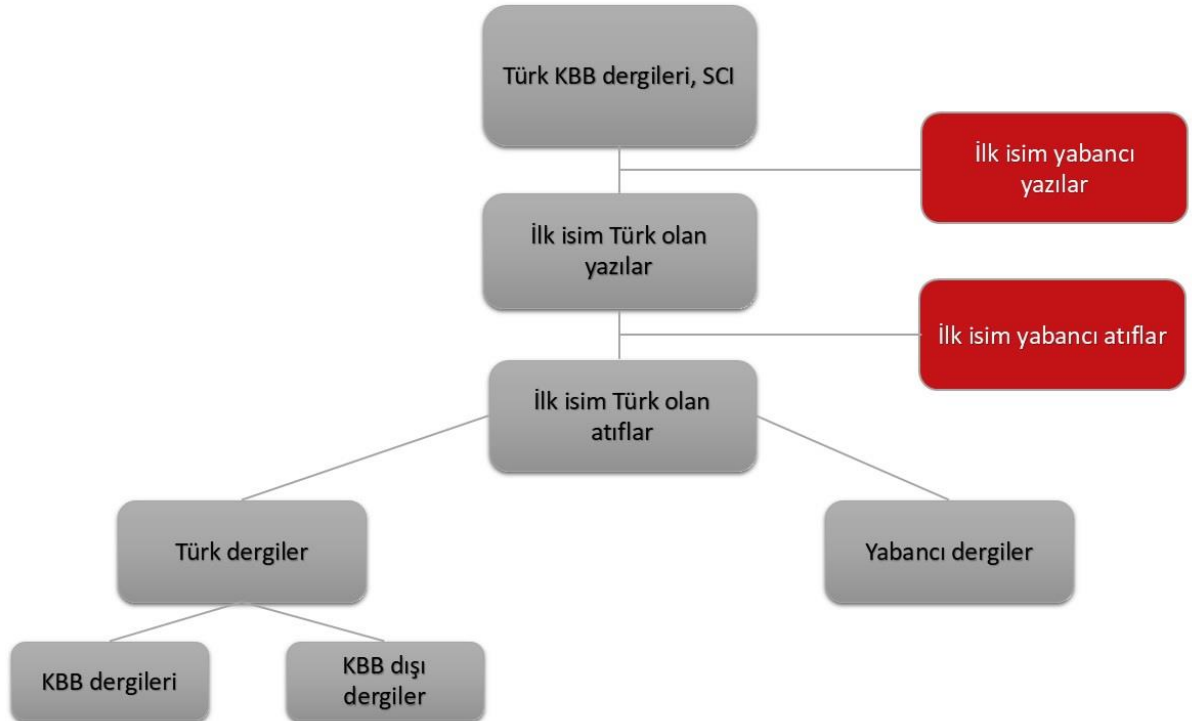
Bu dergilerde yayımlanan, ilk isim yazarın kurumunun yerel olduğu makalelerin sayısı (ilk yazarın milliyetinin saptanması zor olması nedeniyle), bu makalelerin toplam referans sayıları ve bu referansların kaçının yerel kurumlar kaynaklı olduğu, atıf yapılan derginin KBB alanındaki bir dergi mi, KBB dışı branşlara mı ait olduğu manuel olarak tarandı (şekil 5).

Tüm çalışma boyunca makalelerin taranması sırasında saptanan az sayıdaki kitap bölümleri, resmi kurum belge ve dokümanları da yerel yazarlara ait birer atıf olarak değerlendirildi. Ayrıca araştırma makalesi, olgu sunumu ve derleme dışında kalan editöryel yazı, editöre mektup ya da orijinal görüntü gibi yazı türleri çalışmaya dahil edilmedi.

Çalışmanın dördüncü aşamasında Aralık 2016 tarihinde ülkemizde KBB hekimlerinin kullandığı ulusal bir sosyal medya kanalı aracılığıyla KBB hekimlerine yönelik 12 soruluk bir anket uygulandı. Bu anket Ocak 2019 tarihinde aynı sosyal medya kanalı aracılığı ile tekrar KBB hekimlerine uygulandı. Elde edilen veriler değerlendirildi. Söz konusu sosyal medya kanalı ile 2000 kişiye ulaşılmaya çalışıldı. Sıklığı bilinmeyen durumlarda %50 sıklık, %95 güven düzeyi, %5 kabul edilen hata ile en az 278 kişiye ulaşılması planlandı.

Beşinci aşamada ise KBB alanında Scopus veri tabanı kaynaklı SCImago Journal and Country Ranking (JCR) sıralamasından; toplam yayın sayısı, atıf yapılabilir yayın sayısı, toplam atıf sayısı, kendine atıf sayısı, yayın başına atıf sayısı, H indeksi parametreleri 2015, 2016, 2017 ve 2018 yılları için www.scimagojr.com internet sitesinden elde edilerek tablo halinde sunuldu ve tartışıldı.

Veriler Microsoft Office Professional Plus Excel 2016 (Ürün Kimliği: 00339-10000-00000-AA192) programında toplandı. Tanımlayıcı nitelikte olan çalışmamızda veriler, ortalama ve yüzde dağılımlar şeklinde belirtildi.

Şekil 4. Türk dergileri ve SCI kapsamındaki dergilerde yer alan makaleler için çalışma akış şeması

Şekil 5. Diğer beş ülkenin dergilerinde yer alan makaleler için çalışma akış şeması

Tanımlayıcı ve kesitsel vasıfta olan çalışmamızda;

Bağımlı Değişkenler: Yazı/yazarların literatüre katkı oranları

Bağımsız Değişkenler: Cinsiyet, yaş, çalışılan kurum, unvan, meslekte geçirilen süre, toplam yayın sayısı, toplam yayınlanan makale sayısı, bilimsel yayın hazırlarken kullanılan arama motorları.

BULGULAR

Çalışmamızda 2015-2018 yılları arasında Türkiye kaynaklı dört ulusal dergi, SCI kapsamındaki KBB dergileri ve yurt dışı kaynaklı beş dergide yer alan çalışmaya dahil edilen toplam 2071 makale ve 46208 referans tarandı. Türkiye kaynaklı ulusal dergilerden ve SCI kapsamındaki KBB dergilerindeki çalışmaya dahil edilen makalelerden 2015, 2016, 2017 ve 2018 yılları için sırasıyla 239, 265, 164, 172 adet olmak üzere toplam 840 makale ve bu makalelerde yer alan 17951 referans tarandı. Yurt dışı kaynaklı olarak ise aynı yıllarda sırasıyla 311, 299, 307, 314 adet olmak üzere toplam 1231 kadar makale ve bu makalelerde yer alan 28257 referans tarandı.

Çalışmanın ilk aşamasında dört ulusal KBB dergimizde ilk ismin Türk olduğu toplam makale sayısı 2015, 2016, 2017 ve 2018 yılları için sırayla 153, 127, 105 ve 118 olarak saptandı. Bu makalelerdeki toplam referans sayısı da aynı yıllar için sırasıyla 2708, 2558, 1907 ve 2155 olarak bulundu. Ulusal dergilerimiz için sözü edilen yıllarda taranan toplam makale ve atıf sayıları, yerli dergilere atıf sayı ve oranları, atıf yapılan dergilerin Türkiye veya yabancı ülke kaynaklı olması gibi özellikleri yıllara göre Tablo 4-8'de ve Şekil 6'da belirtilmiştir.

Tablo 4. 2015 yılı için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

SIRA NU	DERGİ	MAKALE SAYISI	ATIF SAYISI	TÜRK YAZARLI ATIF SAYISI	TÜRKİYE KAYNAKLI ATIF ORANI(%)	TÜRK YAZARLI YABANCI DERGİLERDEN ATIFLAR	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİLERDEN ATIFLAR	
							KBB	KBB DIŞI
1	KBB & BBC	28	430	76	17,67	37	17	22
2	KBB Forum	17	247	36	14,57	19	9	8
3	TJENT	70	1241	163	13,13	113	26	24
4	TOA	38	790	185*	23,42	142	21	22
TOPLAM		153	2708	460		311	149**	

* 185 atfın 103 tanesi "Web of Science Kulak Burun Boğaz Dergilerinde En Çok Atıf Alan 100 Türk Makalesi" isimli çalışmanın atıflarında yer almaktadır.

** 149 atfın 73 tanesi KBB 76 KBB dışı dergilerde yayınlanmıştır.

KBB: Kulak Burun Boğaz; KBB-BBC Dergisi: Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; KBB Forum: KBB Forum Elektronik Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; TJENT: the Turkish Journal of Ear Nose and Throat; TOA: Türk Otolarengoloji Arşivi

Tablo 5. 2016 yılı için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

SIRA NU	DERGİ	MAKALE SAYISI	ATIF SAYISI	TÜRK YAZARLI ATIF SAYISI	TÜRKİYE KAYNAKLI ATIF ORANI(%)	TÜRK YAZARLI YABANCI DERGİLERDEN ATIFLAR	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİLERDEN ATIFLAR	
							KBB	KBB DIŞI
1	KBB & BBC	19	357	57	15,96	30	11	16
2	KBB Forum	15	348	63	18,10	33	14	16
3	TJENT	59	1140	142	12,45	86	23	33
4	TOA	34	713	87	12,20	55	20	12
TOPLAM		127	2558	349		204	145	

KBB: Kulak Burun Boğaz; KBB-BBC Dergisi: Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; KBB Forum: KBB Forum Elektronik Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; TJENT: The Turkish Journal of Ear Nose and Throat; TOA: Türk Otolarengoloji Arşivi

Tablo 6. 2017 yılı için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

SIRA NU	DERGİ	MAKALE SAYISI	ATIF SAYISI	TÜRKİYE KAYNAKLI ATIF SAYISI	TÜRKİYE KAYNAKLI ATIF ORANI(%)	TÜRK YAZARLI YABANCI DERGİLERDEN ATIFLAR	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİLERDEN ATIFLAR	
							KBB	KBB DIŞI
1	KBB & BBC	7	113	28	24,77	10	7	11
2	KBB Forum	18	382	74	19,37	56	10	8
3	TJENT	40	777	98	12,61	61	18	19
4	TOA	40	635	118	18,58	81	26	11
TOPLAM		105	1907	318		208	110	

KBB: Kulak Burun Boğaz; KBB-BBC Dergisi: Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; KBB Forum: KBB Forum Elektronik Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; TJENT: The Turkish Journal of Ear Nose and Throat; TOA: Türk Otolarengoloji Arşivi

Tablo 7. 2018 yılı için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

SIRA NU	DERGİ	MAKALE SAYISI	ATIF SAYISI	TÜRKİYE KAYNAKLI ATIF SAYISI	TÜRKİYE KAYNAKLI ATIF ORANI(%)	TÜRK YAZARLI YABANCI DERGİLERDEN ATIFLAR	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİLERDEN ATIFLAR	
							KBB	KBB DIŞI
1	KBB & BBC	16	289	39	13,49	23	14	2
2	KBB Forum	25	528	73	13,82	46	21	6
3	TJENT	30	634	40	6,30	31	5	4
4	TOA	47	704	69	9,80	53	8	8
TOPLAM		118	2155	221	10,25	153	68	

KBB: Kulak Burun Boğaz; KBB-BBC Dergisi: Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; KBB Forum: KBB Forum Elektronik Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; TJENT: The Turkish Journal of Ear Nose and Throat; TOA: Türk Otolarengoloji Arşivi

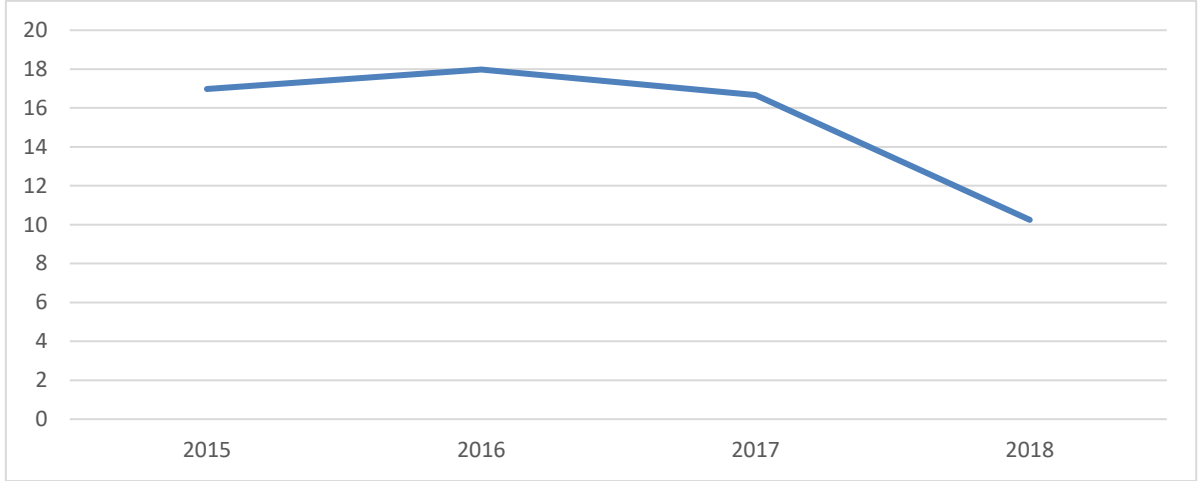
Tablo 8. 2015-2018 yılları için ulusal KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

SIRA NU	DERGİ	MAKALE SAYISI	ATIF SAYISI	TÜRK YAZARLI ATIF SAYISI	TÜRKİYE KAYNAKLI ATIF ORANI(%)	TÜRK YAZARLI YABANCI DERGİLERDEN ATIFLAR	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİLERDEN ATIFLAR	
							KBB	KBB DIŞI
1	KBB & BBC	70	1189	200	16,82	100	49	51
2	KBB Forum	75	1505	246	16,34	154	54	38
3	TJENT	199	3792	443	11,68	291	72	80
4	TOA	159	2842	459*	16,15	331	75	53
TOPLAM		503	7737	1348		876	472**	

* TOA'nın atıflarının 103 tanesi "Web of Science Kulak Burun Boğaz Dergilerinde En Çok Atıf Alan 100 Türk Makalesi" isimli çalışmanın atıflarında yer almaktadır.

** 472 atfın 250 tanesi KBB 222 KBB dışı dergilerde yayınlanmıştır.

KBB: Kulak Burun Boğaz; KBB-BBC Dergisi: Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; KBB Forum: KBB Forum Elektronik Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi; TJENT: The Turkish Journal of Ear Nose and Throat; TOA: Türk Otolarengoloji Arşivi

Şekil 6. Türk dergilerindeki yerel yayınlara atıf oranlarının yıllara göre grafiği (%)

Çalışmanın ikinci aşamasında 2015, 2016, 2017, 2018 yılları için SCI kapsamında yer alan KBB dergilerinde ilk ismin Türk yazar olduğu sırasıyla 86, 138, 59 ve 54 adet makale saptandı. Mevcut makalelerdeki toplam referans sayısı yıllara göre sırasıyla 2283, 3400, 1338 ve 1602 idi. Bu referansların yine yıllara göre 272, 374, 202 ve 125'inin ilk yazarının Türk olduğu görüldü. SCI kapsamındaki KBB dergilerindeki çalışmaya dahil edilen makaleler için sözü edilen yıllarda taranan toplam makale ve atıf sayıları, yerel atıf sayısı ve oranları, atıf yapılan dergilerin Türkiye veya yabancı ülke kaynaklı olması gibi özellikleri yıllara göre Tablo 9-13'de ve bu dergilerde Türk yazarların makalelerindeki Türk yazar ve dergilerine atıf oranlarının yıllara göre grafiği Şekil 7'de verilmiştir.

Tablo 9. 2015 yılı için SCI-KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	İLK İSİM TÜRK YAZARLI ATIF SAYISI	ATIF KAYNAKLARI		ATIF ORANLARI		
			YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ	YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI KBB DERGİ ATIF ORANI (%)
86	2283	272	254	18*	11,13	0,66	0,40

* 18 atfın 11 tanesi KBB dergisidir.

SCI: Science Citation Index; KBB: Kulak Burun Boğaz

Tablo 10. 2016 yılı için SCI-KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	İLK İSİM TÜRK YAZARLI ATIF SAYISI	ATIF KAYNAKLARI		ATIF ORANLARI		
			YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ	YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI KBB DERGİ ATIF ORANI (%)
138	3400	374	353	21*	10,38	0,61	0,40

* 21 atfın 14 tanesi KBB dergisidir.

SCI: Science Citation Index; KBB: Kulak Burun Boğaz

Tablo 11. 2017 yılı için SCI-KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	İLK İSİM TÜRK YAZARLI ATIF SAYISI	ATIF KAYNAKLARI		ATIF ORANLARI		
			YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ	YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI KBB DERGİ ATIF ORANI (%)
59	1338	202	190	12*	14,2	0,89	0,37

*12 atfın 5 tanesi KBB dergisidir.

SCI: Science Citation Index; KBB: Kulak Burun Boğaz

Tablo 12. 2018 yılı için SCI-KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	İLK İSİM TÜRK YAZARLI ATIF SAYISI	ATIF KAYNAKLARI		ATIF ORANLARI		
			YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ	YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI KBB DERGİ ATIF ORANI (%)
54	1602	125	93	32*	5,8	1,99	0,49

* 32 atfın 8 tanesi KBB dergisidir.

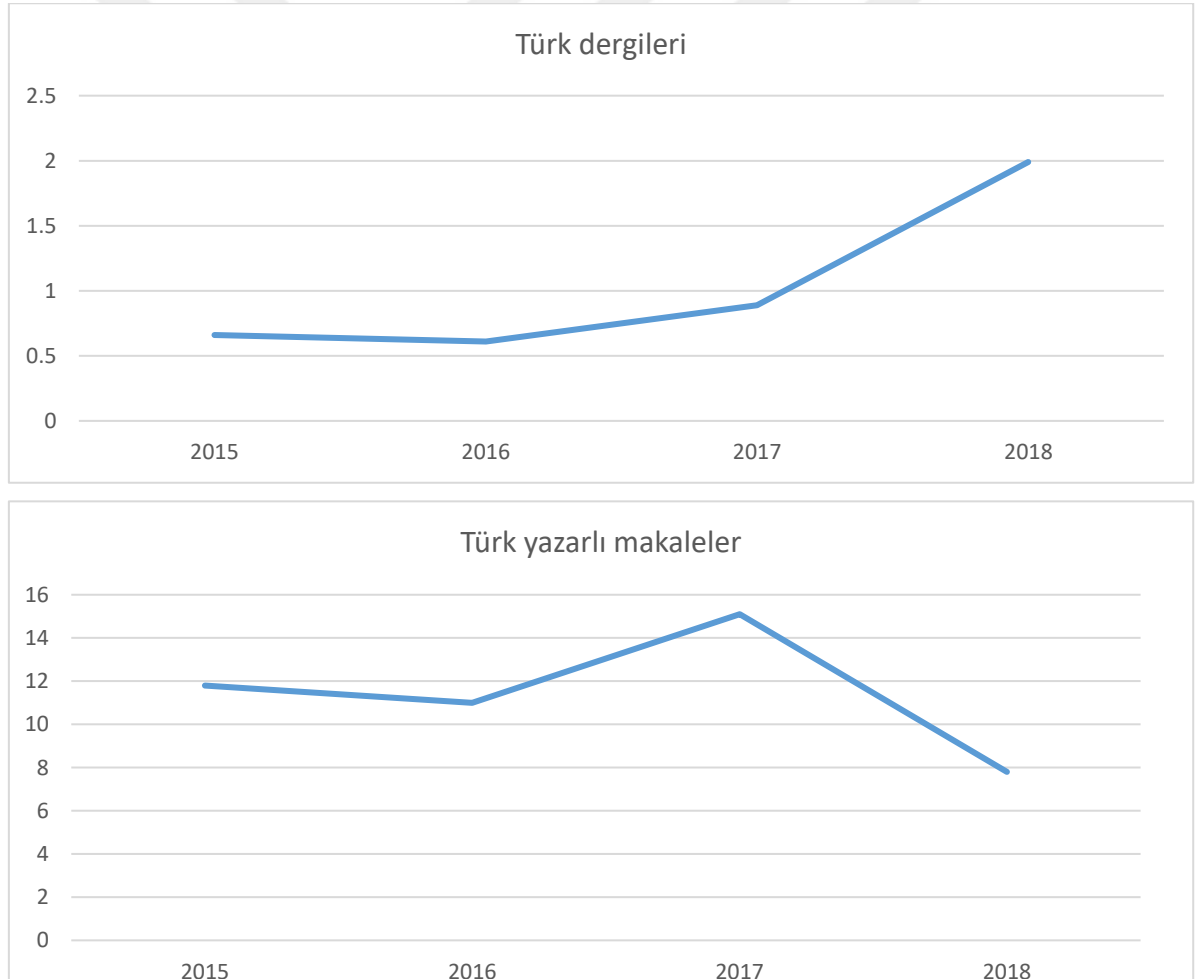
SCI: Science Citation Index; KBB: Kulak Burun Boğaz

Tablo 13. 2015-2018 yılları için SCI-KBB dergilerinde ilk yazarın Türk olduğu makaleler

MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	İLK İSİM TÜRK YAZARLI ATIF SAYISI	ATIF KAYNAKLARI		ATIF ORANLARI		
			YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ	YABANCI ÜLKE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI DERGİ ATIF ORANI (%)	TÜRKİYE KAYNAKLI KBB DERGİ ATIF ORANI (%)
337	8623	973	890	83*	10,32	0,96	0,43

* 83 atfın 38 tanesi KBB dergisidir.

SCI: Science Citation Index; KBB: Kulak Burun Boğaz

Şekil 7. SCI'de dizinlenen KBB dergilerindeki Türk yazarların makalelerindeki Türk yazar ve dergilerine atıf oranlarının yıllara göre grafiği (%)

Çalışmanın üçüncü aşamasında Japonya, Brezilya, İtalya, İran ve Hindistan resmi KBB dernekleri tarafından yayımlanan KBB dergilerinde, o ülke KBB hekimleri tarafından yapılan yayınlar tarandı. Bu amaçla makaledeki ilk isim yazarın yerel kurumlarda görev yapması göz önüne alındı. Buna göre 2015, 2016, 2017, 2018 yılları için toplam makale sayılarının sırasıyla 311, 299, 307 ve 314 adet olduğu görüldü. Bu makalelerde sırayla 6833, 7344, 6976 ve 7104 adet referans olduğu ve bunların sırasıyla 1283, 1361, 1198 ve 1320'sinin yerel kurumlarda görev yapan yazarlar tarafından yayımlanmış olduğu görüldü. Yabancı ülke kaynaklı dergiler için sözü edilen yıllarda taranan toplam makale ve atıf sayıları, yerel atıf sayı ve oranları Türk Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Derneği'nin resmi bilimsel yayın organı olan Türk Otorinolarenoloji Arşivi dergisine ait veriler ile birlikte Tablo 14-18'te ve yabancı dergilerde yerel yayınlara atıf oranlarının yıllara göre grafiği Şekil 8'de verilmiştir.

Tablo 14. 2015 yılı için yabancı ülke kaynaklı dergilerde ilk yazarın kurumu yerel olan makaleler

SIRA NU	DERGİ	TOPLAM MAKALE	BİRİNCİ YAZARIN KURUMU YEREL OLAN MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	YEREL ATIF SAYISI	YEREL ATIF ORANI(%)
1	Acta ORL Ital (İtalya)	72	59	1628	313	19,23
2	Auris Nasus Larynx (Japonya)	97	50	849	176	20,73
3	BJORL (Brezilya)	100	86	2272	603	26,54
4	IJO (İran)	69	53	1121	112	9,99
5	IJO-HNS (Hindistan)	119	63	963	79	8,20
6	TOA (Türkiye)	38	38	790	185*	23,42

* 185 atfın 103 tanesi "Web of Science Kulak Burun Boğaz Dergilerinde En Çok Atıf Alan 100 Türk Makalesi" isimli çalışmanın atıflarında yer almaktadır.

BJORL: Brazilian Journal of Otorhinolaryngology; IJO-HNS: The Indian Journal of Otolaryngology and Head Neck Surgery; IJO: Iranian Journal of Otorhinolaryngology; Acta ORL Ital: Acta Otorhinolaryngologica Italica

Tablo 15. 2016 yılı için yabancı ülke kaynaklı dergilerde ilk yazarın kurumu yerel olan makaleler

SIRA NU	DERGİ	TOPLAM MAKALE	BİRİNCİ YAZARIN KURUMU YEREL OLAN MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	YEREL ATIF SAYISI	YEREL ATIF ORANI(%)
1	Acta ORL Ital (İtalya)	71	56	1746	365	20,90
2	Auris Nasus Larynx (Japonya)	121	66	1422	351	24,68
3	BJORL (Brezilya)	108	69	1794	423	23,57
4	IJO (İran)	105	86	1369	167	12,19
5	IJO-HNS (Hindistan)	66	22	1013	55	5,42
6	TOA (Türkiye)	35	34	713	87	12,20

BJORL: Brazilian Journal of Otorhinolaryngology; IJO-HNS: The Indian Journal of Otolaryngology and Head Neck Surgery; IJO: Iranian Journal of Otorhinolaryngology; Acta ORL Ital: Acta Otorhinolaryngologica Italica

Tablo 16. 2017 yılı için yabancı ülke kaynaklı dergilerde ilk yazarın kurumu yerel olan makaleler

SIRA NU	DERGİ	TOPLAM MAKALE	BİRİNCİ YAZARIN KURUMU YEREL OLAN MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	YEREL ATIF SAYISI	YEREL ATIF ORANI(%)
1	Acta ORL Ital (İtalya)	76	53	1527	292	19,12
2	Auris Nasus Larynx (Japonya)	131	73	1585	431	27,19
3	BJORL (Brezilya)	110	53	1373	216	15,73
4	IJO (İran)	103	87	1512	157	10,38
5	IJO-HNS (Hindistan)	60	41	979	102	10,41
6	TOA (Türkiye)	43	40	635	118	18,58

BJORL: Brazilian Journal of Otorhinolaryngology; IJO-HNS: The Indian Journal of Otolaryngology and Head Neck Surgery; IJO: Iranian Journal of Otorhinolaryngology; Acta ORL Ital: Acta Otorhinolaryngologica Italica

Tablo 17. 2018 yılı için yabancı ülke kaynaklı dergilerde ilk yazarın kurumu yerel olan makaleler

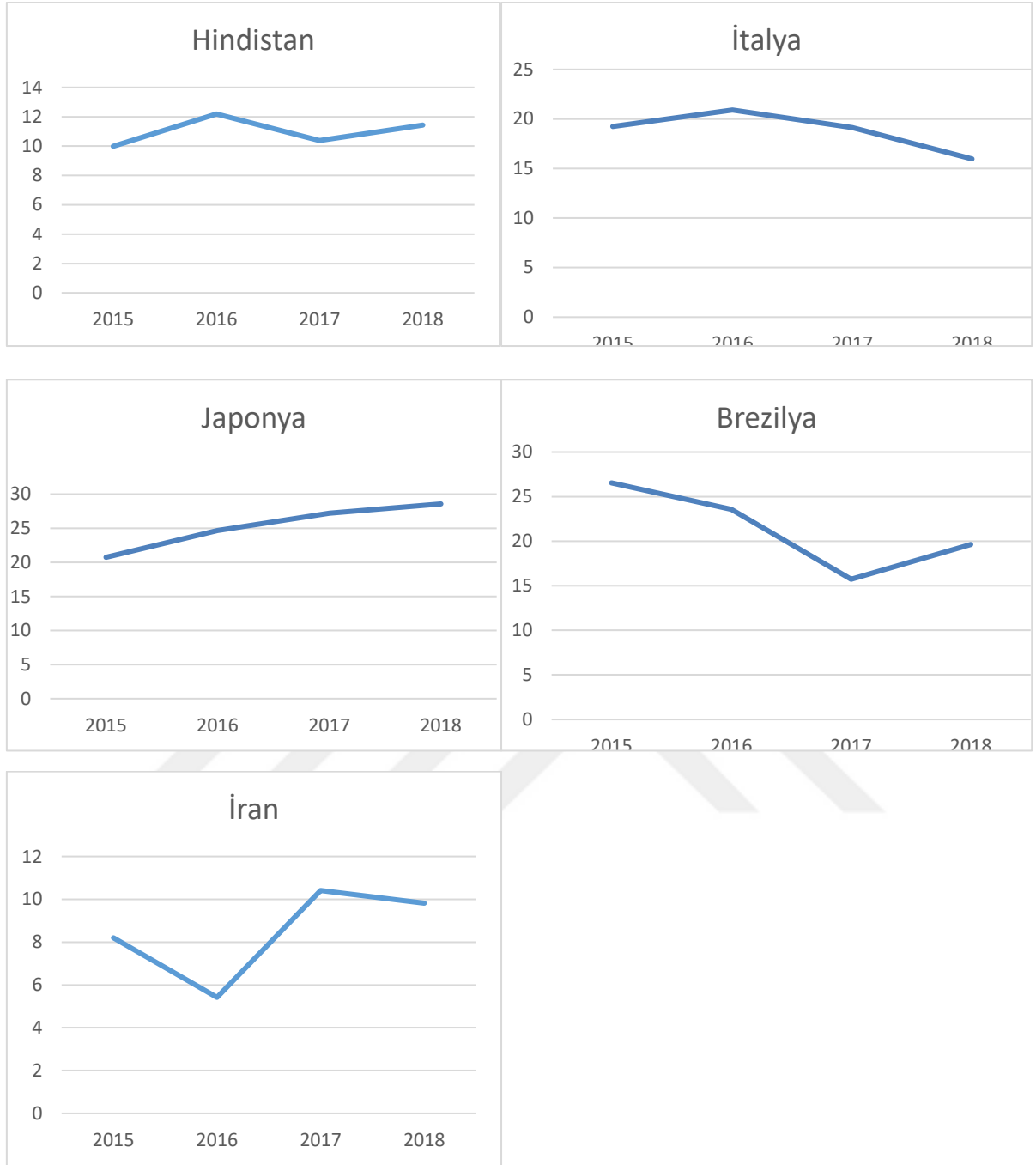
SIRA NU	DERGİ	TOPLAM MAKALE	BİRİNCİ YAZARIN KURUMU YEREL OLAN MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	YEREL ATIF SAYISI	YEREL ATIF ORANI(%)
1	Acta ORL Ital (İtalya)	76	48	1415	226	15,97
2	Auris Nasus Larynx (Japonya)	208	95	1817	519	28,56
3	BJORL (Brezilya)	108	54	1746	343	19,64
4	IJO (İran)	112	88	1424	163	11,44
5	IJO-HNS (Hindistan)	60	29	702	69	9,82
6	TOA (Türkiye)	55	47	704	69	9,80

BJORL: Brazilian Journal of Otorhinolaryngology; IJO-HNS: The Indian Journal of Otolaryngology and Head Neck Surgery; IJO: Iranian Journal of Otorhinolaryngology; Acta ORL Ital: Acta Otorhinolaryngologica Italica

Tablo 18. 2015-2018 yılları için yabancı ülke kaynaklı dergilerde ilk yazarın kurumu yerel olan makaleler

SIRA NU	DERGİ	TOPLAM MAKALE	BİRİNCİ YAZARIN KURUMU YEREL OLAN MAKALE SAYISI	TOPLAM ATIF SAYISI	YEREL ATIF SAYISI	YEREL ATIF ORANI(%)
1	Acta ORL Ital (İtalya)	295	216	6316	1196	18,93
2	Auris Nasus Larynx (Japonya)	557	284	5673	1477	26,03
3	BJORL (Brezilya)	426	262	7185	1585	22,05
4	IJO (İran)	389	314	5426	599	11,03
5	IJO-HNS (Hindistan)	305	155	3657	305	8,34
6	TOA (Türkiye)	171	159	2842	459*	16,15

BJORL: Brazilian Journal of Otorhinolaryngology; IJO-HNS: The Indian Journal of Otolaryngology and Head Neck Surgery; IJO: Iranian Journal of Otorhinolaryngology; Acta ORL Ital: Acta Otorhinolaryngologica Italica

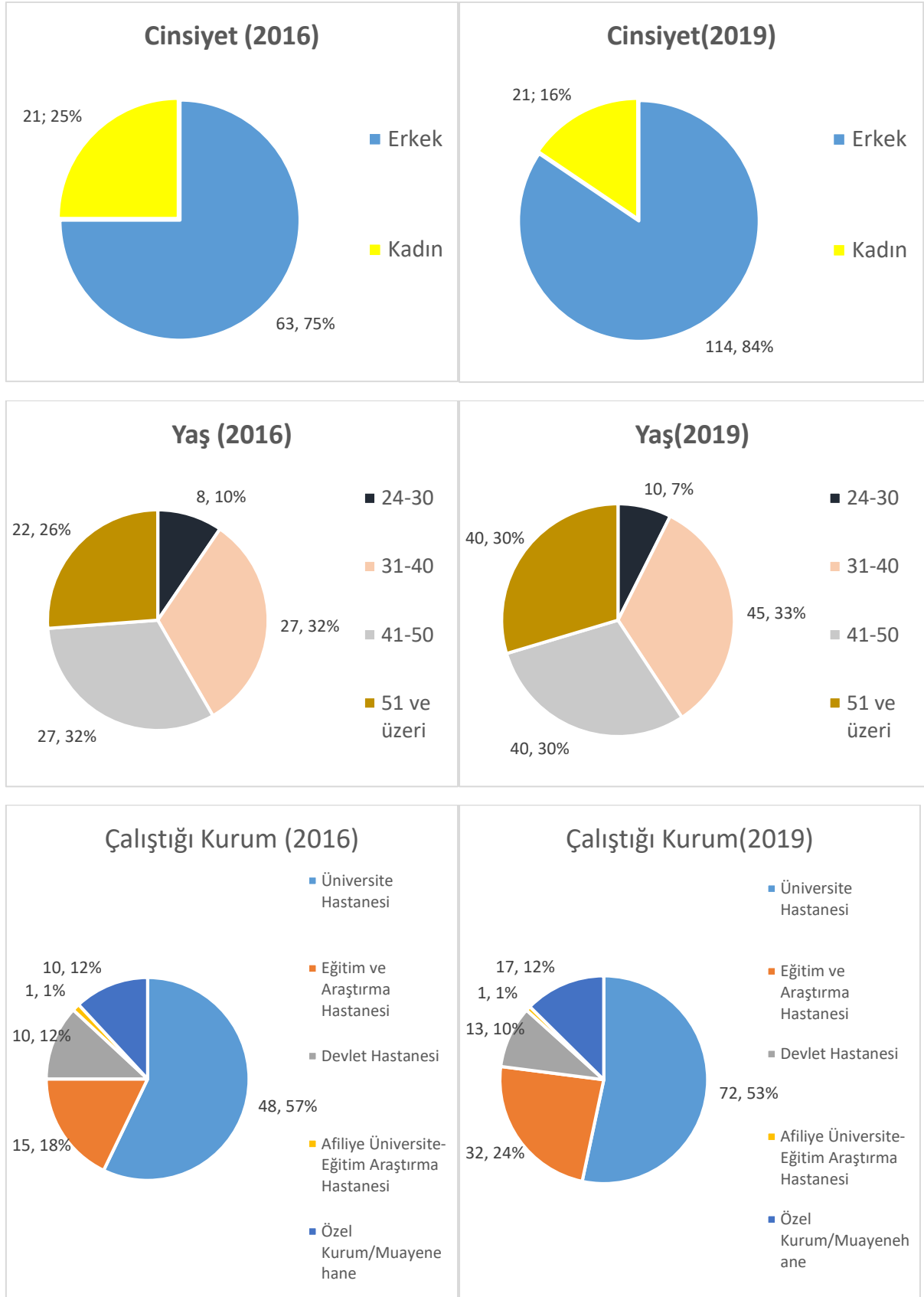
Şekil 8. Yabancı ülke kaynaklı dergilerdeki yerel yayınlara atıf oranlarının yıllara göre grafiği (%)

Çalışmanın dördüncü aşamasında gerçekleştirilen, 2016 ve 2019 yıllarında Türk KBB hekimlerinin yerel dergi ve yazarlara atıf yapma ile ilgili tutum ve düşüncelerinin saptanmasının amaçlandığı ankette verilen yanıtlar analiz edildi. İlk yapılan 2016 tarihli ankette 84, ikinci yapılan ankette ise 135 hekim tarafından sorular

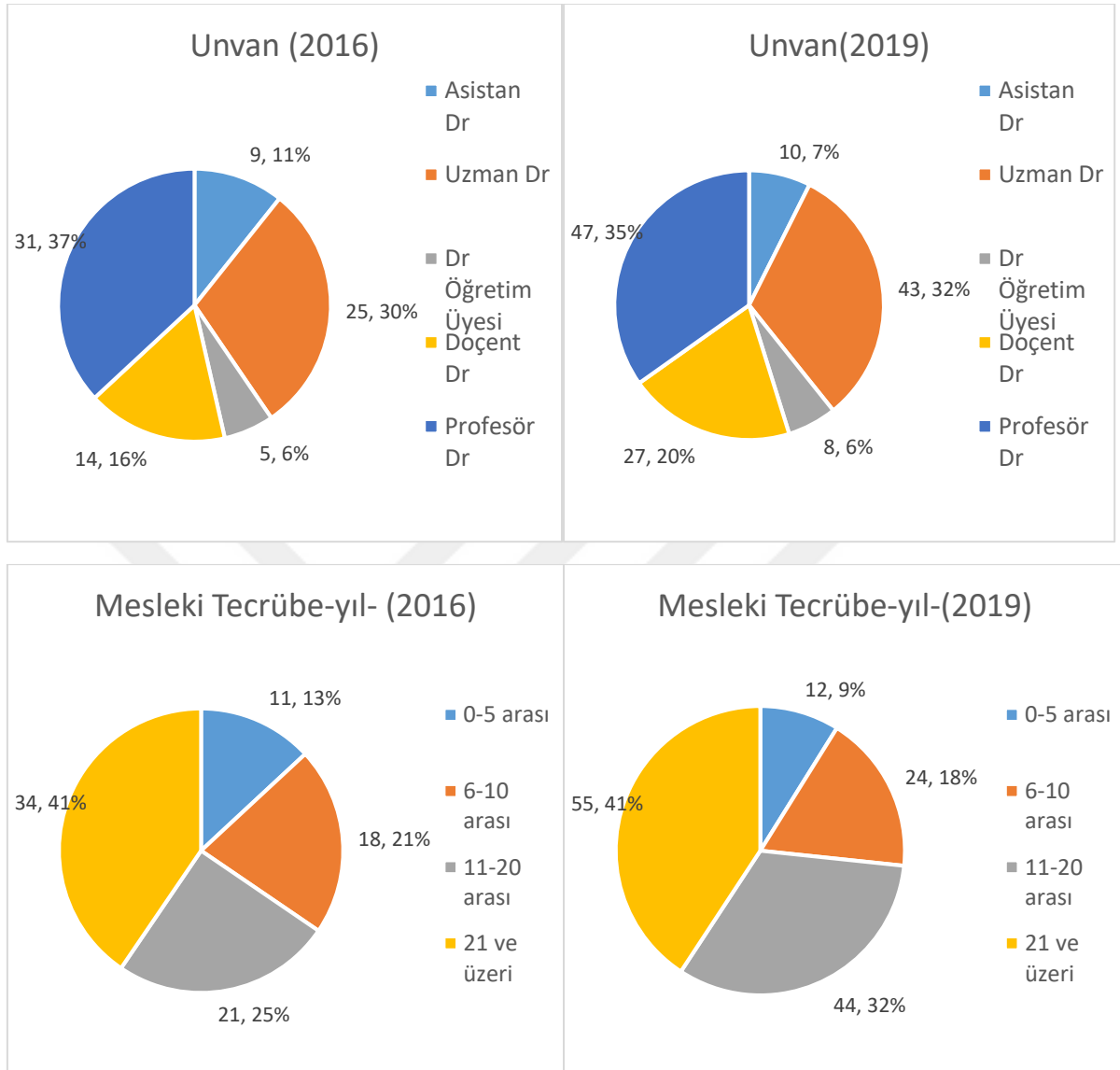
yanıtlandı. Sorgulanan parametreler ve yanıtlar ilk üç soru için Şekil 9, dördüncü ve beşinci sorular için Şekil 10, altıncı ve yedinci sorular için Şekil 11, sekizinci soru için Şekil 12, dokuzuncu soru için Şekil 13, onuncu soru için Şekil 14, 11. ve 12. Sorular için sırayla Şekil 15 ve Şekil 16'de, 11. ve 12. Soruya verilen diğer yanıtlar Tablo 20'de belirtilmiştir. Anket formu Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Ulusal KBB Literatüründen Yararlanma Düzeyi Anketi

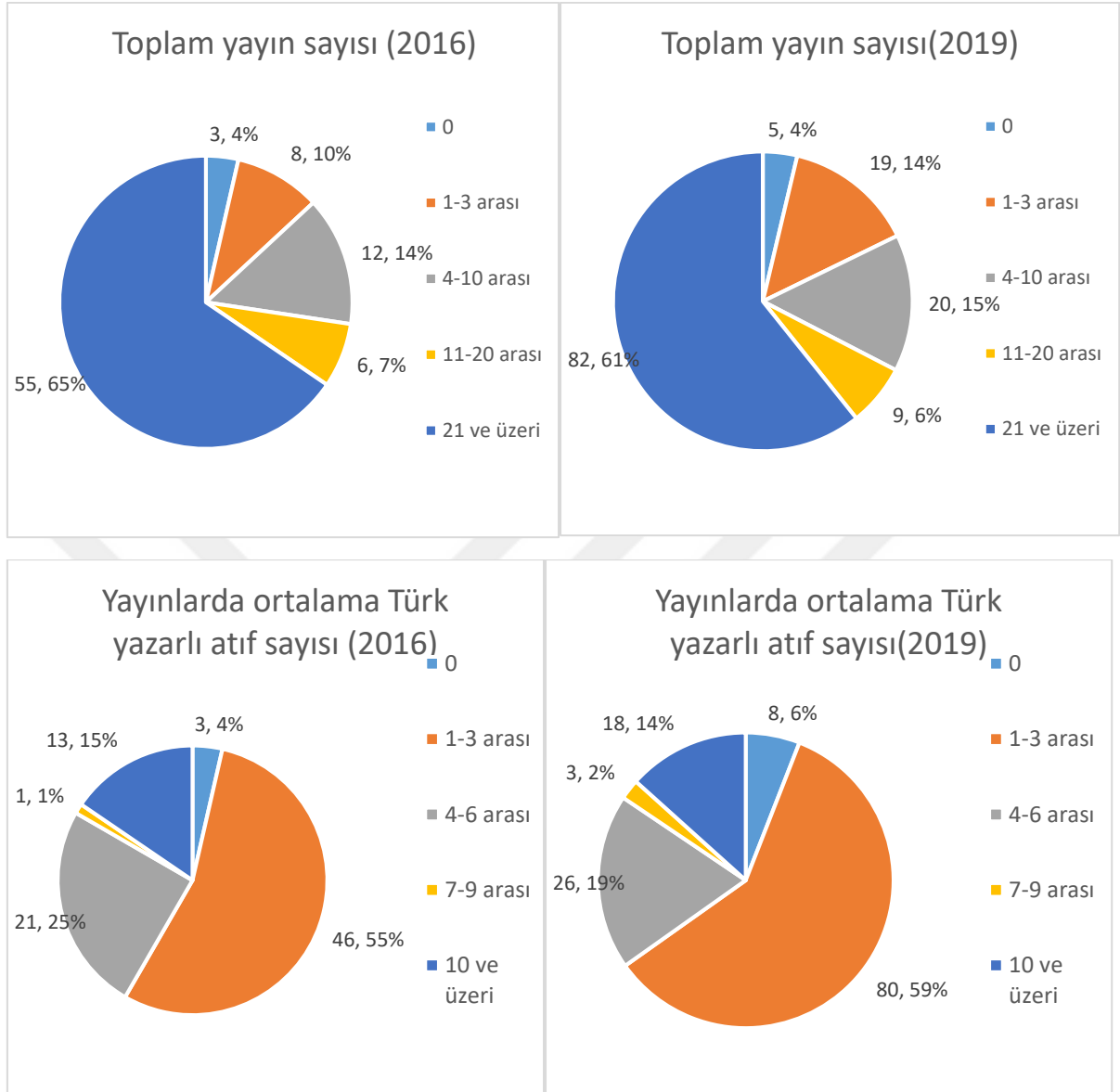
Ulusal KBB Literatüründen Yararlanma Düzeyi Anketi			
1) Cinsiyetinizi belirtiniz. Erkek Kadın			
2) Yaşınızı belirtiniz. 24-30 31-40 41-50 51 ve üzeri			
3) Çalıştığınız Kurumu belirtiniz. Üniversite Hastanesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Devlet Hastanesi Özel Kurum/ Muayenehane Diğer...			
4) Unvanınız nedir? Asistan Dr. Uzman Dr. Dr. Öğretim Üyesi Doçent Dr. Profesör Dr.			
5) Kaç yıldır Kulak Burun Boğaz Hekimliği yapmaktasınız (İhtisas süresi dahil)? 0-5 6-10 11-20 21 ve üzeri			
6) Toplam bilimsel yayın sayınız (ulusal + uluslararası) nedir? 0 1-3 4-10 11-20 21 ve üzeri			
7) Genel olarak bilimsel makalelerinizin referanslarında, birinci ismin Türk olduğu (yerli ya da yabancı) kaç adet yayın bulunur? 0 1-3 4-6 7-9 10 ve üzeri			
8) Genel olarak bilimsel makalelerinizin referanslarında, ulusal KBB dergilerinde yayımlanmış kaç adet yayın bulunur? 0 1-3 4-6 7-9 10 ve üzeri			
9) Bilimsel yayınlarınızı hazırlarken, literatür tarama aşamasında en sık kullandığınız 3 arama motorunu işaretler misiniz? Pubmed Web of Science Google Scholar (Akademik) Scopus Ulakbim TR Dizin			
10) Bilimsel yayınlarınızı hazırlarken, ulusal KBB literatürünü tarama amaçlı aşağıdakilerden hangilerini kullanırsınız? Bunun için özel bir çaba sarf etmem. Ulakbim TR dizin Türkiye Atıf Dizini Google Akademik Ulusal KBB dergilerinin arama motorları			
10. Soruya yanıtınız ilk şık ise lütfen 11. ve 12. soruyu da yanıtlayınız.			
11) Neden bunun için özel bir çaba sarf etmiyorsunuz? Ulusal KBB yayınlarının kaynak gösterilmesinin önemi olduğunu düşünmemiştim. Bu tür kaynaklar göstermemin makalemin kabul edilme olasılığını düşüreceği görüşündeyim. Türk dizinlerine ulaşmak zahmetli Ulusal KBB yayınlarına güvenim yabancı KBB yayınlarına göre daha düşük Bunun için çaba harcamanın bilimsel ayrımcılık olacağını düşünüyorum. Diğer...			
12) Makalelerinizin referanslarında ulusal KBB yayınlarına yer vermenizi artıracak değişiklikler hangileri olabilir? Ulusal dizinlerde taramanın kolaylaşması ve taranan dergilerin artması Ulusal dergilerin uluslararası dizinlere girmesinin sağlanması Ulusal dergilerdeki yayınların bilimsel güvenilirliğinin artırıldığını gösteren çalışmalar yapılması Ulusal dergilerdeki makalelere yapılan atıflardan akademik yükseltmelerde yararlanılabilmesi Diğer...			

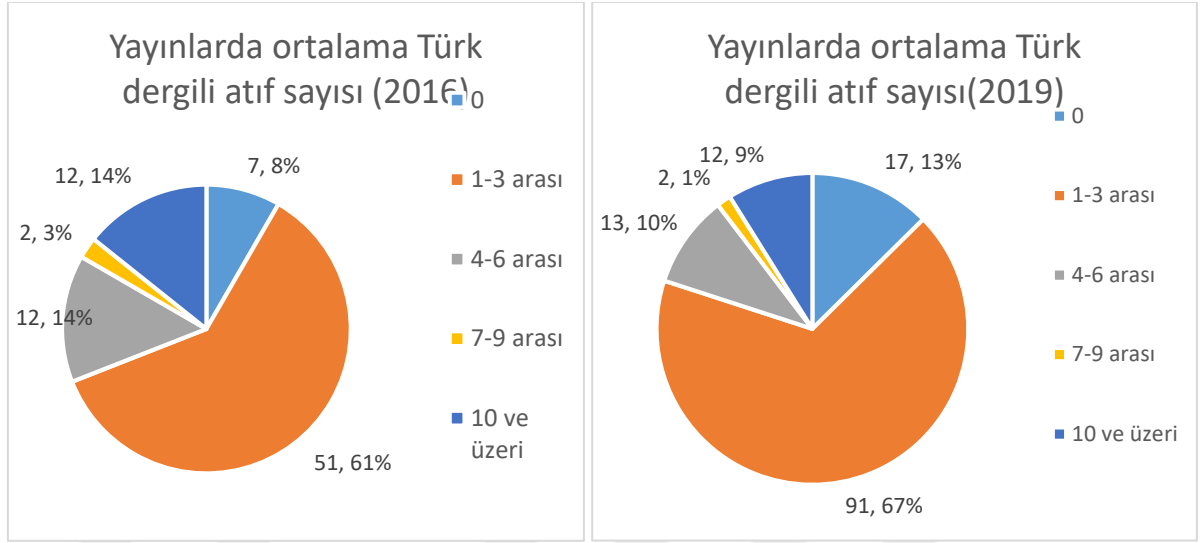
Şekil 9. KBB hekimlerine uygulanan anket (1. 2. ve 3. sorular)

Şekil 10. KBB hekimlerine uygulanan anket (4. ve 5. sorular)

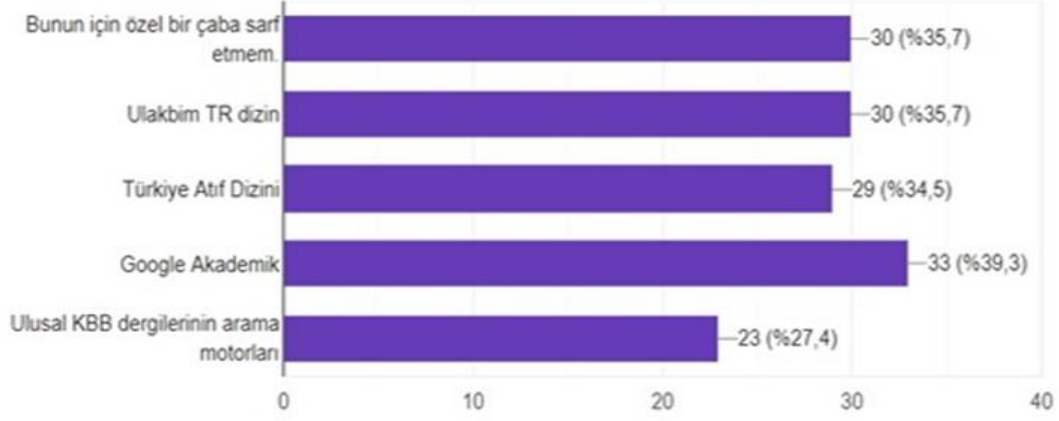

Şekil 11. KBB hekimlerine uygulanan anket (6. ve 7. sorular)

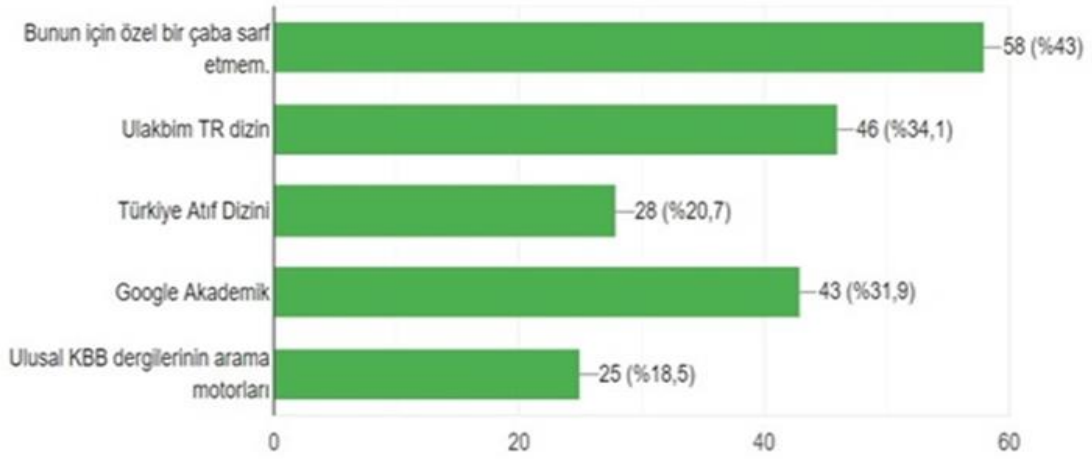

Şekil 12. KBB hekimlerine uygulanan anket (8. soru)

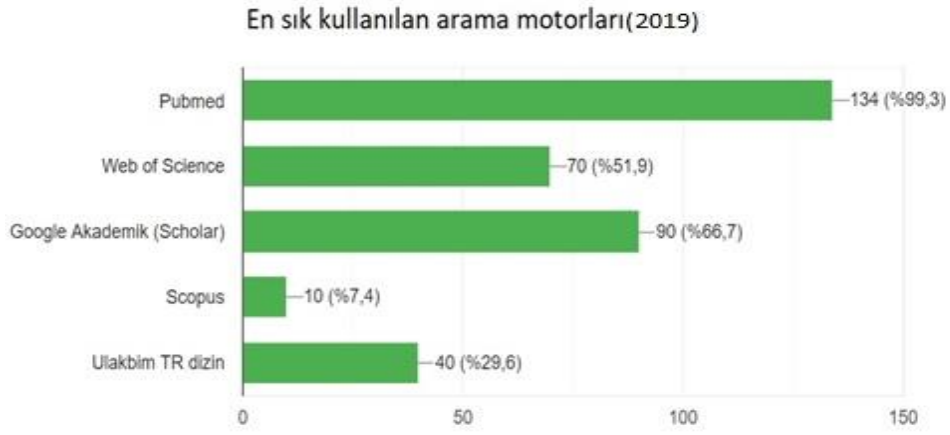
Ulusal KBB literatürü taramak için kullanılan arama motorları (2016)

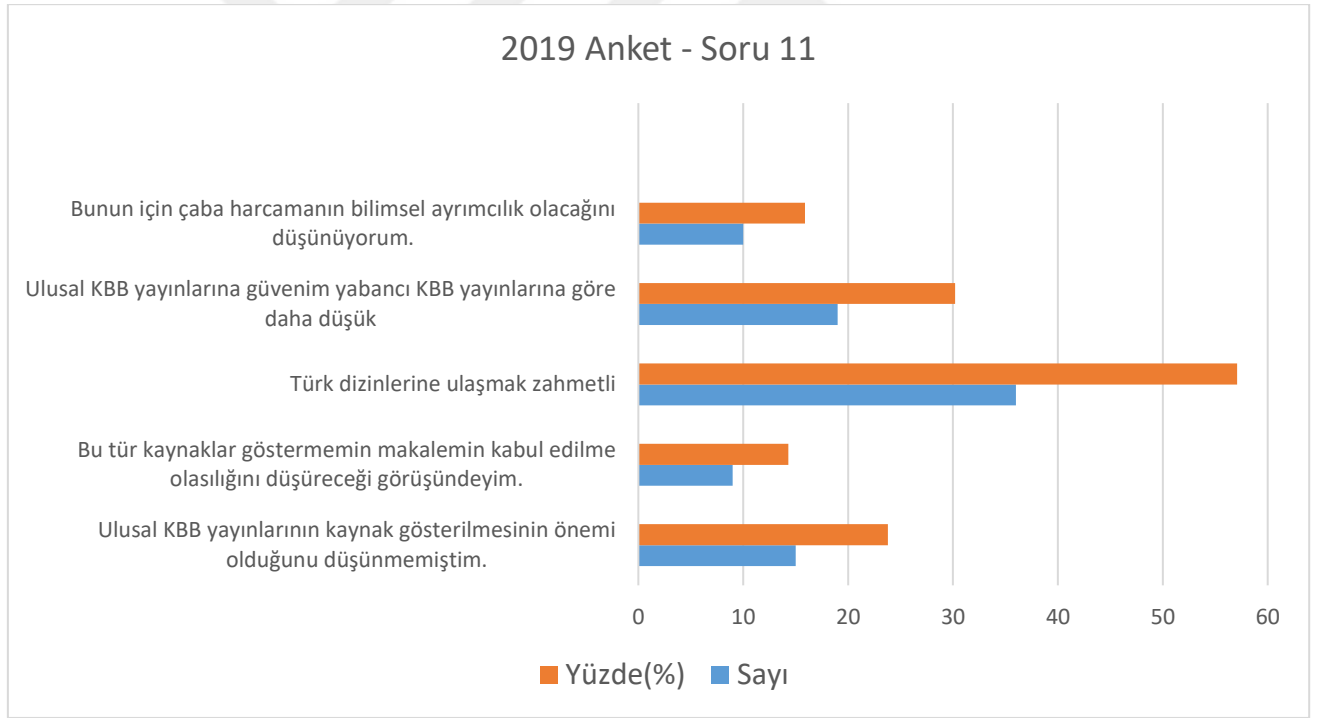
Ulusal KBB literatürü taramak için kullanılan arama motorları (2019)

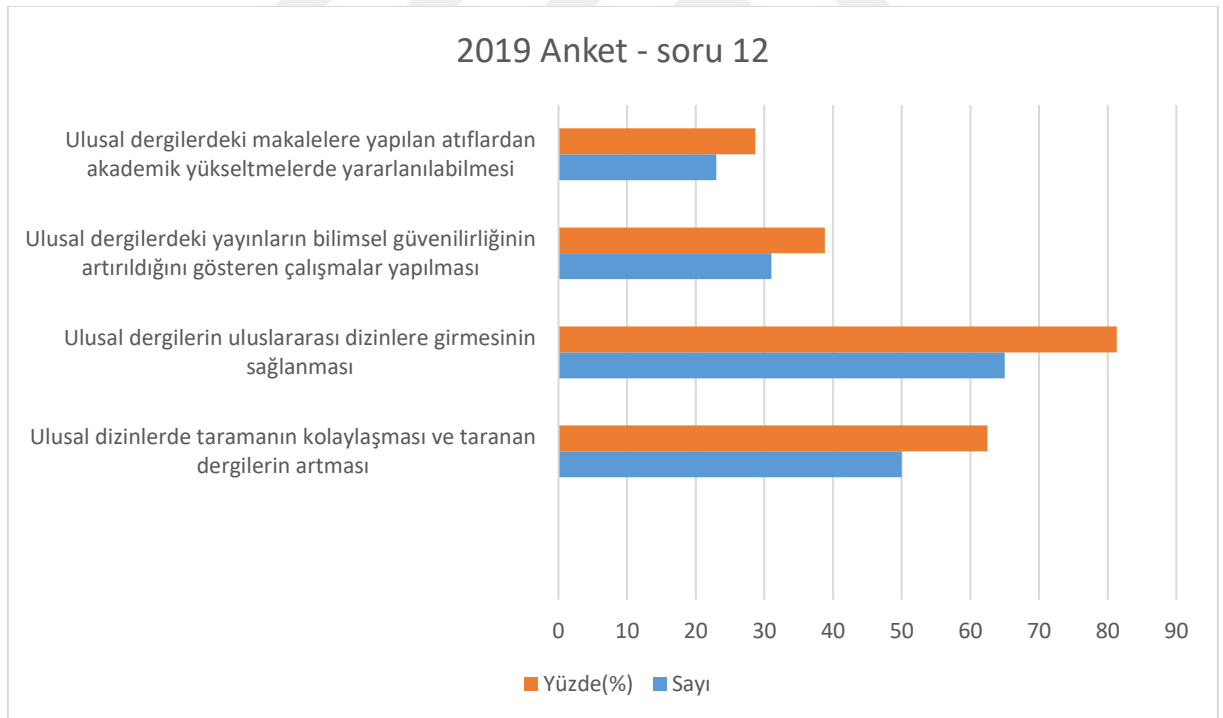
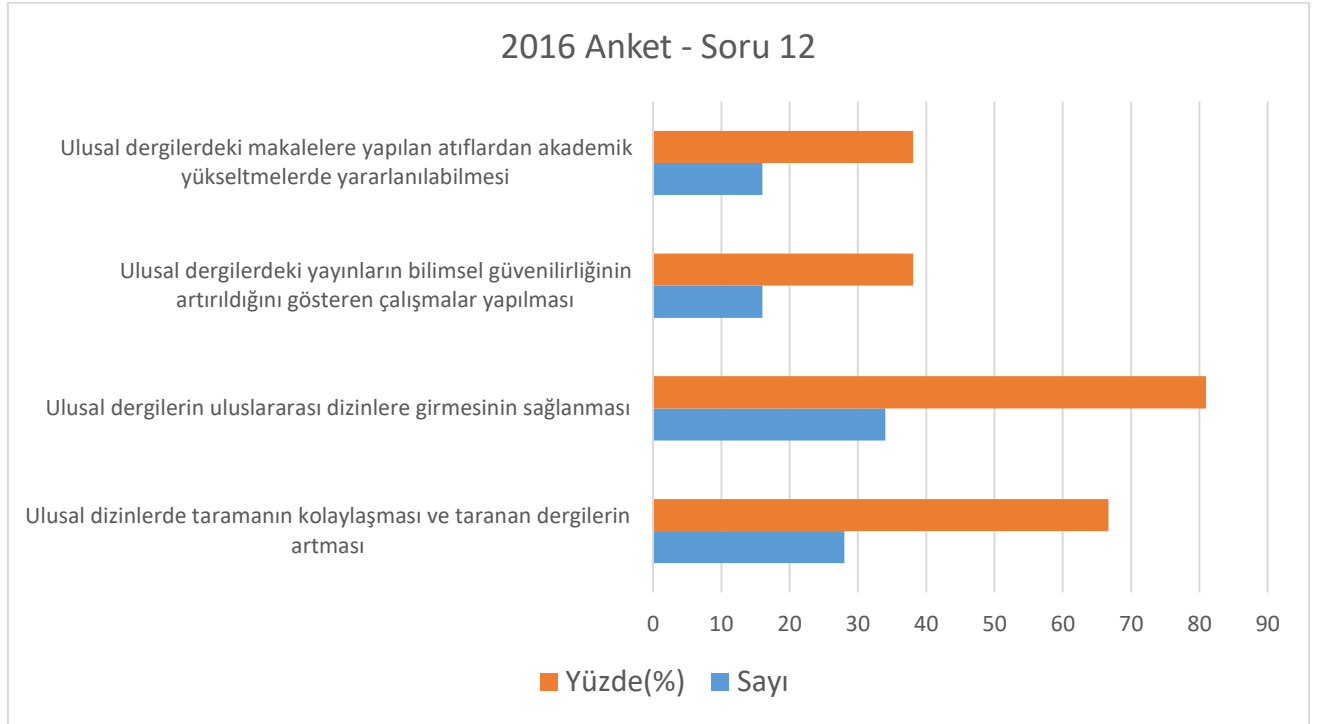
Şekil 13. KBB hekimlerine uygulanan anket (9. soru)

Şekil 14. KBB hekimlerine uygulanan anket (10. soru)

Şekil 15. KBB hekimlerine uygulanan anket (11. Soru: Neden bunun için özel bir çaba sarf etmiyorsunuz?)

Şekil 16. KBB hekimlerine uygulanan anket (12. Soru: Makalelerinizin referanslarında ulusal KBB yayınlarına yer vermenizi artıracak değişiklikler hangileri olabilir?)

Tablo 20. KBB hekimlerine uygulanan anket (11. ve 12. soru diğer yanıtlar)

2016 Anket- Soru 11 (Diğer yanıtlar)

• Kaliteli Türk dergileri zaten uluslararası dizinlerde taranıyor
• Kendi taradığım arama motorlarında çıkarsa okuyorum. Ek çaba harcamıyorum
• İyi makaleler zaten yabancı dergilerde yayımlanmış oluyor. Direkt ilgili birkaç tanesini bulmak zor olmuyor; özel bir çabaya gerek olmuyor
• Ulusal yayın tarama motorlarını pek bilmiyorum. Ayrıca, ulusal yayın referans gösterildiğinde, yurt dışı dergiler bunu anlamıyor. İngilizceye çeviri istiyor, bunun çözümü belki ulusal yayınların İngilizce olarak da nasıl yazılacağı, yayın içinde yer alabilir. Bu durum atıf yapmayı kolaylaştırır

2019 Anket- Soru 11 (Diğer yanıtlar)

• Ulusal yayınlarda kalite düşük. Doçentlik kriterlerinde ULAKBİM'de dizinlenen dergilerde yayın zorunluluğu olması nedeniyle nerede düşük kalite yayın varsa bu dergilere gönderiliyor. Kaliteli yayınlar haliyle uluslararası dergilere gönderiliyor
• Temel arama motorlarında Türk yayınları ile karşılaşma oranı zaten çok düşük
• Genel literatür taramasında PubMed baskın çıkıyor
• PubMed'e giren yayınları taramak daha kolay, burada gördüğüm Türk yayınlarına öncelik veriyorum
• Uluslararası dizindeki makaleler benim yazdığımı daha değerli kılacak derecede kaliteli
• O alanda ulusal yayın azlığı veya yokluğu

2016 Anket- Soru 12 (Diğer yanıtlar)

• Hastanemizde hasta ve gelir öncelikli tempo o kadar yoğun ki, yönetimin bilimsel faaliyet ve internet aboneliklerini iptal ettiğinin bilincinde değiliz, kütüphanemizin kapatılıp servis açıldığının farkında değiliz. Farkında olanlar ciddiye alınmıyor

2019 Anket- Soru 12 (Diğer yanıtlar)

• Türk yazar veya dergi ayrımı yapmadan bilimsel gereklilik nedeniyle atıf yapılmalı
• Ulusal yayın referans olarak gösterildiğinde, referansı İngilizceye çevirmek gerekiyor. Bu nedenle ulusal makalenin alındığı internet adresinde atıf yapma metninin İngilizce haline kolay ulaşım sağlanabilir.
• Yayın amacı dosya doldurmak olduğundan ve pek çok alanda da kriter uluslararası dizinlerde taranan yayınlar olduğu sürece bu sorun aşılamaz

Çalışmanın beşinci ve son aşamasında KBB alanında Scopus veri tabanı kaynaklı SCImago Journal and Country Ranking (JCR)'de yayımlanan ve makale sayısı temel alınarak oluşturulan sıralama sisteminde Türkiye 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında sırayla yedinci, sekizinci, sekizinci ve dokuzuncu sırada yer almasına rağmen doküman başına atıf sıralamasında 124 ülke arasında 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında sırasıyla 77, 76, 67. ve 78. sırada yer aldı. Toplam yayın sayısı bazında ülkelerarası sıralama söz konusu yıllar için Tablo 21, 22, 23 ve 24'te belirtilmiştir.

Tablo 21. 2015 yılı KBB yayınları ve atıfları açısından ülkeler arası sıralama listesi

(*Scopus tabanlı SCImago Journal and Country Rank (JCR) resmi sitesi olan - <https://www.scimagojr.com> - sitesinden alınmıştır.)

Ülke	Toplam Yayın Sayısı	Atıf Yapılabilir Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Kendine Atıflar	Yayın Başına Atıf Sayısı	H İndeks
ABD	3170	2917	12511	6655	3,95	193
Japonya	1006	983	1618	502	1,61	91
Birleşik Krallık	863	766	2434	619	2,82	121
Çin	810	773	2283	836	2,82	59
Almanya	724	667	2538	951	3,51	106
Hindistan	638	572	829	172	1,3	54
Türkiye	615	545	1273	297	2,07	61
Brezilya	551	506	1600	417	2,9	75
Güney Kore	528	502	1596	358	3,02	58
İtalya	483	437	1963	601	4,06	85
Fransa	404	353	878	177	2,17	79
İspanya	374	341	1105	182	2,95	66
Kanada	361	339	1759	350	4,87	95
Hollanda	338	306	1520	357	4,5	92
Avusturalya	296	275	1192	324	4,03	96

Tablo 22. 2016 yılı KBB yayınları ve atıfları açısından ülkeler arası sıralama listesi
(Scopus tabanlı SCImago Journal and Country Rank (JCR) resmi sitesi olan - <https://www.scimagojr.com> - sitesinden alınmıştır.)

Ülke	Dokümanlar	Atıf yapılabilir dokümanlar	Atıflar	Kendine atıflar	Doküman başına atıf	H indeks
ABD	3341	3050	6740	3749	2,02	193
Japonya	968	950	851	222	0,88	91
Almanya	781	705	1208	488	1,55	106
Birleşik Krallık	764	674	1456	374	1,91	121
Hindistan	703	635	445	93	0,63	54
Çin	690	644	1056	405	1,53	59
Brezilya	657	617	931	199	1,42	75
Türkiye	626	581	626	126	1	61
İtalya	543	499	1057	360	1,95	85
Güney Kore	539	511	825	197	1,53	58
Fransa	419	363	461	89	1,1	79
Kanada	371	355	957	214	2,58	95
İspanya	365	337	618	115	1,69	66
Avusturalya	316	304	880	207	2,78	96
Hollanda	314	303	967	179	3,08	92

Tablo 23. 2017 yılı KBB yayınları ve atıfları açısından ülkeler arası sıralama listesi
(Scopus tabanlı SCImago Journal and Country Rank (JCR) resmi sitesi olan - <https://www.scimagojr.com> - sitesinden alınmıştır.)

Ülke	Dokümanlar	Atıf yapılabilir dokümanlar	Atıflar	Kendine atıflar	Doküman başına atıf	H indeks
ABD	3430	3088	1261	684	0,37	193
Japonya	945	911	145	53	0,15	91
Çin	800	732	227	78	0,28	59
Almanya	787	706	279	142	0,35	106
Birleşik Krallık	775	591	294	92	0,38	121
Hindistan	686	556	76	21	0,11	54
Brezilya	646	598	176	56	0,27	75
Türkiye	548	495	117	21	0,21	61
İtalya	547	488	227	105	0,41	85
Güney Kore	487	446	150	32	0,31	58
Fransa	381	355	78	24	0,2	79
Kanada	370	340	183	32	0,49	95
İspanya	333	307	79	15	0,24	66
Avusturalya	325	312	162	63	0,5	96
Hollanda	276	244	133	35	0,48	92

Tablo 24. 2018 yılı KBB yayınları ve atıfları açısından ülkeler arası sıralama listesi
(Scopus tabanlı SCImago Journal and Country Rank (JCR) resmi sitesi olan - <https://www.scimagojr.com> - sitesinden alınmıştır.)

Ülke	Dokümanlar	Atıf yapılabilir dokümanlar	Atıflar	Kendine atıflar	Doküman başına atıf	H indeks
ABD	3855	3160	1527	817	0,4	202
Japonya	938	860	202	53	0,22	95
Hindistan	859	587	139	44	0,16	58
Çin	831	714	262	129	0,32	63
Brezilya	822	708	239	76	0,29	80
Birleşik Krallık	787	604	323	92	0,41	128
Almanya	772	674	399	205	0,52	113
İtalya	598	502	246	114	0,41	90
Türkiye	570	467	123	28	0,22	64
Güney Kore	525	452	136	37	0,26	62
Fransa	482	406	138	53	0,29	83
Kanada	427	377	193	31	0,45	98
Avustralya	386	315	233	86	0,6	102
İspanya	330	258	121	23	0,37	72
Hollanda	306	268	198	43	0,65	99
Belçika	209	165	126	42	0,6	79
İran	195	163	38	8	0,19	40
Tayvan	189	159	78	18	0,41	66
İsveç	170	148	117	33	0,69	92
İsviçre	161	143	84	21	0,52	78

TARTIŞMA

Bilimsel yazıların hazırlanması sırasında yazı, resim veya fikir olarak yararlanılan makale, kitap veya kitap bölümlerinin belirtilmesi durumuna atıf yapmak adı verilir (2).

Günümüzde akademik camiada bir yazının önemi ya da yazarın tanınırlığı önemli yayın kaynakları (dergiler, kitaplar gibi) ve yazarlar tarafından atıf alması ile yakından ilişkilidir. Yazar ya da yayın için söz konusu olan bu durum daha makro düzeyde, öncelikle üniversiteler olmak üzere eğitim kurumları ve ülkeler için geçerlidir (9).

Bir akademik derginin, bilimsel bir yayının ya da yazarın atıf sayısının yüksek olması temelde akademik camiadaki saygınlığının ve değerliliğinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Büyük yayın kuruluşları, uluslararası atıf dizinleri ve kütüphaneler çeşitli yöntemler kullanarak, akademik performans değerlendiren birçok farklı parametre (Etki faktörü, Eigenfaktör, H faktörü gibi) tanımlamışlardır (12).

Yazarların makalelerinde yer alan savlarını destekleyici nitelikte olan önceki çalışmalarına atıfta bulunmalarına, kendine atıf adı verilir ve bu durum bilimsel yazım etiğine aykırı değildir. Ancak akademisyenlerin, atıf sayılarını artırmak amaçlı uygunsuz bir şekilde kendilerine atıf yapmaları veya kurumda yer alan meslektaşları ile karşılıklı olarak birbirlerine atıf yapmaları yayıncılık etiği açısından uygunsuzdur (18, 52).

Kendine atıf, bir yazarın kendi yayınlarına olabileceği gibi, bir dergide yayımlanan yazıda o dergiye ait makalelere atıf yapılması olarak da karşımıza çıkabilir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan, bir ülkeden yapılan yayınlara ulusal kaynaklardan yapılan atıflar da kendine atfın bir başka şeklidir ve ulusal düzeyde kendine atıf olarak adlandırılır (52).

Etki faktörü yüksek olan dergilerde yer alan yayınlarda, kendine atıf oranlarının etki faktörü düşük olan dergilere oranla daha düşük olduğu birçok çalışmada gösterilmiştir. Etki faktörü beşten fazla olan dergilerde yayımlanan yazılarda kendine atıf oranlarının çok daha düşük olduğu belirtilmiştir (53).

Disiplinler arası bazı farklılıklar olsa da yayınlarda ortalama %10-20 düzeyinde kendine atıf oranları ile karşılaşılabilir. Kendine atıf yapma doğrultusunda atıf bazlı sıralama yapan dizinlerde belirgin sıralama değişiklikleri, yazar ve kurumların “h” indekslerinde belirgin farklılıklar olabilmektedir (52).

Kendine atfın kötüye kullanımı hususunda İsviçre kaynaklı Folia Phonaitrica et Logopeadica dergisi örnek olarak gösterilebilir. İsviçre’de yayınlanan Folia Phoniatica et Logopaedica isimli derginin bir editöryel yazısında 66 adet kendine atıf olması nedeniyle 2017 yılına ait dergi etki faktörünün 2016 yılına göre %119 artış gösterdiği görülmüştür (2, 54).

Benzer bir örnek 2012 yılında Brezilya’dan yayınlanan dört derginin kendi kendine atıf yapması ve çapraz atıflarda bulunması ile yaşanmıştır. Uluslararası dergi dizinlerinde etik dışı yollarla yükselme çabası, bu dört derginin lokal dergi sıralama indeksi olan CAPES ve Thompson Reuters tarafından birtakım müeyyideler yaşamasına neden olmuştur (2, 55).

Çalışmamızda Türk yazarların ulusal KBB dergilerinde ve SCI kapsamında dizinlenen uluslararası KBB dergilerinde yayımlanan makalelerinde yine Türk yazarlı kaynaklara ne düzeyde atıf yaptıkları niceliksel açıdan ölçülmüştür. Ayrıca; dünyanın değişik bölgelerinde yer alan beş farklı ülkenin (Brezilya, İtalya, Japonya, İran ve Hindistan) ulusal KBB dernekleri tarafından çıkarılan KBB dergilerindeki yerel yazarların makalelerindeki ulusal düzeydeki kendine atıf miktarları araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar birbirleriyle ve ulusal KBB derneğimizin çıkardığı Türk Otorinolarenkoloji Arşivi dergisinin verileri ile karşılaştırılmıştır. Benzer bir çalışma tasarımına sahip, ancak sadece 2015 yılını değerlendiren ve mevcut tez çalışmasının ön hazırlığı niteliğindeki bir çalışma 2017 yılında Türk Otorinolarenkoloji Arşivi’nde yayımlanmıştır (2). Bu tez çalışmasında 2015 yılı yanında 2016, 2017 ve 2018 yılları çalışılmış ve ön çalışmada olmayan konuyla ilgili bazı başka noktalar da araştırılmıştır. Bu çalışma, manuel olarak çok yüksek miktarda verinin taranmasını gerektirmesi ve bu verilerin karşılaştırmalı analiz şeklinde sunulması nedeniyle kendi alanında ülkemizdeki ilk KBB araştırmasıdır.

Çalışmanın birinci aşamasında daha önceden belirtilen ulusal KBB dergilerimizde Türk yazarlar tarafından kaleme alınan makaleler taranmış ve yine bu

makalelerde ilk yazarı Türk olan makalelere yapılan atıfların sayı ve oranları araştırılmıştır. Çalışmanın birinci aşamasında elde edilen verilere göre 2015-2016 yıllarında %17-18 civarında olan Türk yazarların ulusal yazarlara atıf oranları 2018 yılında %10 seviyesine gerilemiştir (Şekil 6).

Çalışmanın ikinci aşamasında aynı yıllar içinde SCI kapsamında yer alan KBB dergilerinde Türk yazarlar tarafından yapılmış yayınlarda yine ilk yazarı Türk olan kaynaklara yapılan atıflar araştırılmıştır. Elde edilen verilere göre ilk ismi Türk olan yazarlara yapılan atıfların oranları %10 civarı olsa da, ulusal dergilere yapılan atıflar her yıl için %2'nin ve ulusal KBB dergilerine yapılan atıflar ise % 0,5'in altında kalmıştır. Uluslararası etki değeri yüksek KBB dergilerindeki Türk yazarlı yayınlarda, ulusal KBB dergilerimizdeki Türk yazarlı yazılara yapılan atıf oranının düşüklüğü ulusal düzeyde kendine atıf konusunda yanlı davranmadığımızı göstermesi açısından önemlidir. Öte yandan bu oranın çok düşük (%0.5) olması ulusal KBB dergilerimize herhangi bir katkı sağlamaktan da çok uzaktır (Tablo 28).

Bir yazarın gerçekleştireceği bilimsel çalışma için en başta yapması gerekenlerden biri konuyla ilgili literatürü detaylı taramasıdır. Bu aşamada dizinlerin arama motorlarından konuyla ilgili yayınlar aranırken, bulunan yayınlardaki referansların yani başka kaynaklara yapılan atıfların da dikkate alınması gerekir. Bu nedenle uluslararası saygın dergilerde yer alan makalelerde Türk yazarlı yazılara atıf yapılması halinde, Türkiye kaynaklı yazılara yerel ve yurtdışı kaynaklı yazarlar tarafından ulaşılması ve atıf yapılması olasılığı da artacaktır. Bu da literatüre ulusal düzeydeki katkımızın artmasına neden olacaktır.

Akademik yükseltmede SCI'ye dahil olan dergiler göz önüne alınması nedeniyle çalışmamızda da bu dergiler değerlendirmeye alındı. Aslında SCI, ABD kaynaklı özel bir kurumdur. Dolayısıyla, ülkemizde akademik yükseltmenin bir özel şirketin kriterleri gözetilerek dizinlenen dergiler çerçevesinde yapılıyor olması tartışmaya açık bir konudur.

Çalışmamızda ulusal kendine atıf düzeyi ulusal ve SCI'de dizinlenen KBB dergilerinde araştırılmıştır. Bu konuda dünyanın değişik bölgelerine ait ülkelerindeki durumu değerlendirmek amacı ile çalışmanın üçüncü aşamasına geçilmiş ve Japonya, Brezilya, İtalya, İran ve Hindistan resmi KBB dernekleri tarafından çıkarılan

dergilerde yer alan makaleler 2015, 2016, 2017 ve 2018 yılları için taranmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında Brezilya, Japonya ve İtalya kaynaklı dergilerde yer alan makalelerde ulusal düzeyde kendine atfın Hindistan ve İran kaynaklı dergilere göre belirgin olarak yüksek olduğu görülmüştür. Ulusal derneğimize ait Türk Otorinolarenjoloji Arşivi dergimizde de ulusal düzeydeki atf oranının İran ve Hindistan ile benzer olarak düşük seyrettiği saptanmıştır.

Sosyoekonomik düzeyi yüksek ve bilime daha fazla zaman ve ödenek ayıran ülkelerin dergilerinde kendine atf oranlarının yüksek olması, bu ülkelerin kendi coğrafyasına ait bilimsel çalışmaları atf yapma açısından daha değerli görmelerine bağlı olabilir. Meijaard ve ark. (56) tarafından yapılan bir çalışmada yüksek sosyoekonomik düzeyi olan ülkelerin bilimsel araştırmalara daha fazla ödenek ayırması, teknik olanaklarının daha iyi olması ve bilimsel geleneklerinin daha köklü olması nedeniyle yüksek atf/yayın oranları ve h indekslere sahip oldukları belirtilmiştir. Ayrıca bu ülkelerin kurumları tarafından yayımlanan yazıların fazla atf almaları sonucunda görülebirlirliklerinin de arttığı ve bu durumun da daha fazla atf almalarına neden olduğu vurgulanmıştır.

Ayrıca yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olan ülkelerin akademisyenleri bilimsel çalışmaları sırasında diğer ülke ve coğrafyadan gelen yayınlara oldukça az oranda atf yapmaktadırlar. Bunun altında yatan başlıca neden düşük sosyoekonomik düzeydeki ülkelerin akademik anlamda daha niteliksiz çalışmalar yaptığının düşünülmesidir (57-59).

Didegah ve ark. (57) tarafından yapılan çalışmada, akademik dizinlerde üst sıralarda yer alan yayınların büyük çoğunluğunun sosyoekonomik olarak gelişmiş ülkeler kaynaklı olduğu saptanmıştır. Bu durumun nedenleri olarak da gelişmekte olan ülkeler kaynaklı yayınlarda kültürel-coğrafi yanlılığın olması, gelişmiş ülkelerde önceden yapılan çalışmaların kopyası şeklinde yayınların yapılması, kötü gramer ve dilde yazılmış yayınlara sıklıkla rastlanması sayılmıştır. Bunun dışında gelişmiş ülkelerdeki okuyucuların kendi coğrafi-kültürel ortamlarına ait yayınları okumak ve onlara atıfta bulunmak istemelerinin de bu durumda rol oynadığı belirtilmiştir. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerin yazarlarının çok merkezli veya çok uluslu çalışmalar

yapmalarının yüksek etki değerli dergilerde yayın yapma olasılığını artırdığı belirtilmiştir.

Ulusal bazda kendine atıf konusunu araştıran Campbell (58) İngiltere kaynaklı Lancet ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) kaynaklı New England Medical Journal (NEJM) dergilerini ele almış ve bu iki ülkeye ait yazarlar tarafından yayımlanan makalelerin atıflarını analiz etmiştir. Bu çalışmada ulusal düzeyde kendine atıf açısından en uygun durumun o ülke dergilerinin aldığı toplam atıf sayısının bu dergilerde yayımlanan makale sayısına eşit olması hali olarak belirtilmiştir. Elde edilen bulgular, belirtilen dergilerde yazarların diğer Amerikan ve İngiliz dergilerine yüksek oranda atıfta bulunarak ulusal düzeyde kendine atıf konusunda yanlılık sergilediklerini ortaya koymuştur

Grange (59) tarafından yapılan bir başka çalışmada, Üroloji alanında önde gelen ABD ve İngiltere kaynaklı iki dergideki yayınların atıfları ulusal düzeyde kendine atıf konusunda yanlılık gösterip göstermediği açısından değerlendirilmiştir. ABD kaynaklı dergide daha belirgin olmak üzere atıflarda dikkate değer ulusal yanlılığın olduğu saptanmıştır. Ulusal yanlılık dışında bu duruma neden olan faktörler; yerel dergilerin daha ulaşılabilir olması, dergi bazında kendine atıfların editörlerce desteklenmesi ve etki faktörü yüksek olan dergilerde yayımlanan yayınların bilimsel açıdan daha değerli görülmesi olarak sıralanmıştır.

Çalışmanın dördüncü aşamasında 2016 ve 2019 yıllarında KBB hekimlerine e-posta yoluyla yöneltilen ve bilimsel çalışmalarında atıf yapma konusundaki tutumlarını sorgulayan anketlerin sonuçları analiz edilmiştir. On iki adet soru içeren bu anketi 2016 yılında 84, 2019 yılında ise 135 KBB hekimi yanıtlamıştır. Anketlere katılan hekimlerin büyük oranda aktif olarak çalışan akademisyenlerden oluştuğu görülmüştür. Bu hekimlerin yarısından çoğunun üniversite hastanelerinde görev yaptığı saptanmıştır.

Sağlık bilimleri temel alanında 2018 yılında yayınlanan doçentlik başvuru şartları kısmında, uluslararası dizinlerce taranan dergilerde yer alan makalelerden en az 40 puan, ulusal dizinlerce taranan ulusal dergilerden en az sekiz puan ve doçentlik adayı kişi tarafından yayınlanan makalelere atıflar için de en az dört puan alınması zorunlu olarak belirtilmiştir (37). Buna bağlı olarak akademik ilerlemede

önemli bir eşik olan doçentlik aşamasında, Türk akademisyenlerin birinci isim veya ortak yazar olarak makalelere katılımının doçentlik sonrasındaki döneme göre daha yüksek olduğu görülmektedir (8).

Ankete katılan hekimlerin büyük bir çoğunluğu (%55-67) yayınlarında ortalama bir ve üç arasında Türk yazar ve dergiye atıfta bulunduklarını belirtmişlerdir. Yayınların büyük oranda 10-30 arasında referans sayısı olduğu düşünüldüğünde dünyada ortalama düzey olan %10-20 oranında ulusal kendine atıf düzeyinin Türk yazarlar tarafından sağlandığı görülmektedir (52).

Bir diğer soruyla en sık kullanılan akademik arama motorlarının PubMed ve ardından Google Akademik olduğu öğrenilmiştir. Ulusal KBB literatürüne ulaşmak amacıyla Ulakbim TR dizin ve dergilerin kendi arama motorlarının kullanılma oranının %30'lar civarında olduğu görülmüştür. Bu düşük oran Türkiye'den yapılan KBB yayınlarında ulusal dergilerimize az sayıda atıf yapılmasının önemli nedenlerinden biri olabilir.

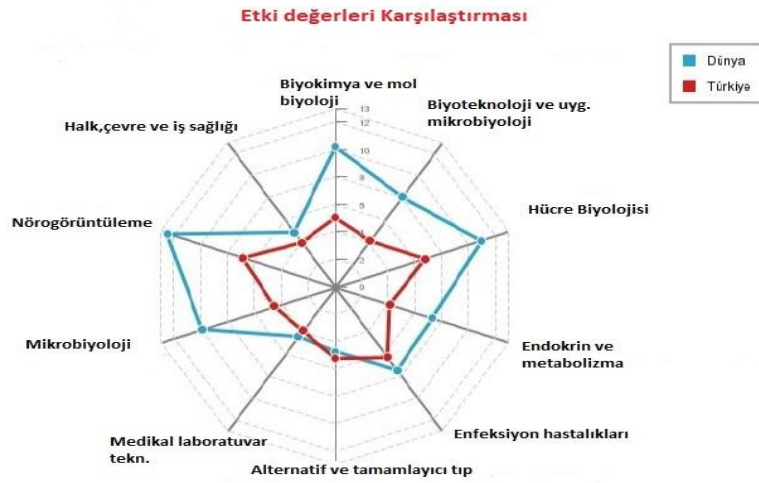
Ayrıca katılımcıların 2016'da %35'i ve 2019'da %43'ü ulusal yayınlara atıfta yer vermek için özel çaba sarf etmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri olarak da en sık ulusal yayınlara ulaşmanın zahmetli olması olmak üzere, Türkiye kaynaklı yayınlara güvenin az olması, bu şekilde davranmanın bir bilimsel ayrımcılığa neden olması ve ulusal yayınların önemli dergiler tarafından kabul görmeme olasılığını artırabileceği belirtilmiştir. Diğer yanıtlarda ise; kaliteli yayınların uluslararası dergilerde olması, PubMed'in genel olarak tıbbi literatüre daha hâkim olması, Türk yayınlarının sayı olarak yetersizliği dikkati çekmiştir.

Katılımcılara makalelerin atıflarında ulusal yayınlara daha fazla yer verebilmeleri için yapılması gerekenler sorulduğunda, en sık ulusal dergilerin uluslararası dizinlere kabulü ve internet ortamında taramanın kolaylaşması olmak üzere ulusal dergilere yapılan atıfların akademik yükseltmede kullanılması ve ulusal yayınların bilimsel güvenilirliğinin artırıldığına dair çalışmaların yapılması önerilmiştir. Diğer yanıtlarda ise eğitim hastanelerinde çalışma temposunun düşürülmesi ve yeterli teknik olanakların sağlanması, ulusal arama motorları ara yüzlerinin daha basit ve anlaşılır hale getirilmesi ve ulusal dergilerde makale künyesinin İngilizce olarak verilerek atıf yapmayı kolaylaştırması gibi görüşlere rastlanmıştır.

Erdağ ve ark. (4) tarafından yapılan bir çalışmada, 2002 ve 2010 yılları arasında ulusal dört KBB dergisinde yayımlanmış yazıların kanıt düzeyleri araştırılmış ve çalışılan üç yılda kanıt düzeyi A olan bir çalışmaya rastlanmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla ulusal KBB dergilerimizde nitelikli yazıların artırılması gerektiği aşikardır. Türk yazarlar tarafından ulusal dergilerimizde yayımlanan nitelikli makalelerin artması halinde dergi ve yazarlarımızın uluslararası literatüre katkıları, görülebilirlikleri ve saygınlıkları da artacaktır.

Çalışmanın beşinci ve son aşamasındaki bulgulara göre verilerin toplandığı dönemler olan 2015-2018 yılları için, Türkiye kaynaklı bilimsel yayınların niceliksel açıdan ilk onda yer alarak oldukça iyi bir sıralamada bulunduğu ancak alınan atıf veya atıf/yayın oranlarının istenen düzeyde olmadığı ve 70-79. sıralar arasında yer alındığı görülmüştür.

TÜBİTAK'a bağlı bir enstitü olarak 1996 yılında kurulan Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) verilerine göre 2010-2015 yılları arasında bilim dallarında ülke ve ülke gruplarının (OECD, Avrupa Birliği) karşılaştırıldığı bir çalışmada, Türkiye kaynaklı yayın sayısının üst-orta sıralarda olmasına karşın alınan atıf sayılarının orta-alt kesimde olduğu görülmektedir. Bu durum da ülkemizde niteliksel olarak yeterli düzeyde çalışmanın yapılmadığını gözler önüne sermektedir (Tablo 25). Ayrıca etki değerleri açısından tıbbi bilimlerde en iyi on bilim dalımızın dünya ortalamasıyla karşılaştırma grafiği Şekil 17 de verilmiştir. Aynı raporda yayın sayısı bakımından tıbbi bilimlerde 19 bilim dalımız dünyada ilk 20'de yer alırken, etki faktörü bakımından bakıldığında hiçbir bilim dalımızın ilk 20' de yer almadığı belirtilmiştir (45).

Şekil 17. Etki değerleri açısından tıbbi bilimler alanında ilk 10 bilim dalının etki değerlerinin dünya ortalaması ile karşılaştırması (60)

Tablo 25. 2010- 2015 yılları arasında ülke ve ülke grupları bazında tıbbi bilimlerde yayın ve atıf sayıları (60)

Ülke	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Ülke	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı
OECD Totals	5078147	43220310	GREECE	42734	300052
EU-28 Totals	2687012	23872470	IRAN	41631	153508
USA	1714760	14786705	RUSSIA	39041	178685
BRIC Totals	647144	3755527	PORTUGAL	38033	230875
ENGLAND	397229	3583931	NORWAY	36950	380444
GERMANY	362629	3240054	IRELAND	35759	268077
CHINA	357244	2234644	FINLAND	33482	364107
JAPAN	278389	1775046	CZECH REPUBLIC	26980	207797
ITALY	243458	1983564	MEXICO	26534	161695
CANADA	240790	2225097	NEW ZEALAND	25248	231840
FRANCE	224656	2074182	SOUTH AFRICA	24305	215858
AUSTRALIA	189138	1596324	ARGENTINA	22860	163002
SPAIN	169023	1299083	EGYPT	19393	88332
NETHERLANDS	160329	1722215	SAUDI ARABIA	17205	111274
SOUTH KOREA	139813	801004	ROMANIA	16332	63222
BRAZIL	114124	573578	CHILE	14084	92928
INDIA	108858	530191	PAKISTAN	11981	60131
SWITZERLAND	100884	1170225	BULGARIA	5420	23295
TURKEY	91560	267037	INDONESIA	4339	22810
SWEDEN	88155	935660	ICELAND	2956	32198
BELGIUM	75501	802448	LUXEMBOURG	2361	23286
TAIWAN	66267	405329	KAZAKHSTAN	985	1672
DENMARK	62919	664636	UZBEKISTAN	674	609
POLAND	56929	333421	SYRIA	641	3905
AUSTRIA	56450	511953	AZERBAIJAN	343	2545
SCOTLAND	52757	578001	KYRGYZSTAN	201	748
ISRAEL	47356	428233	TURKMENISTAN	15	20

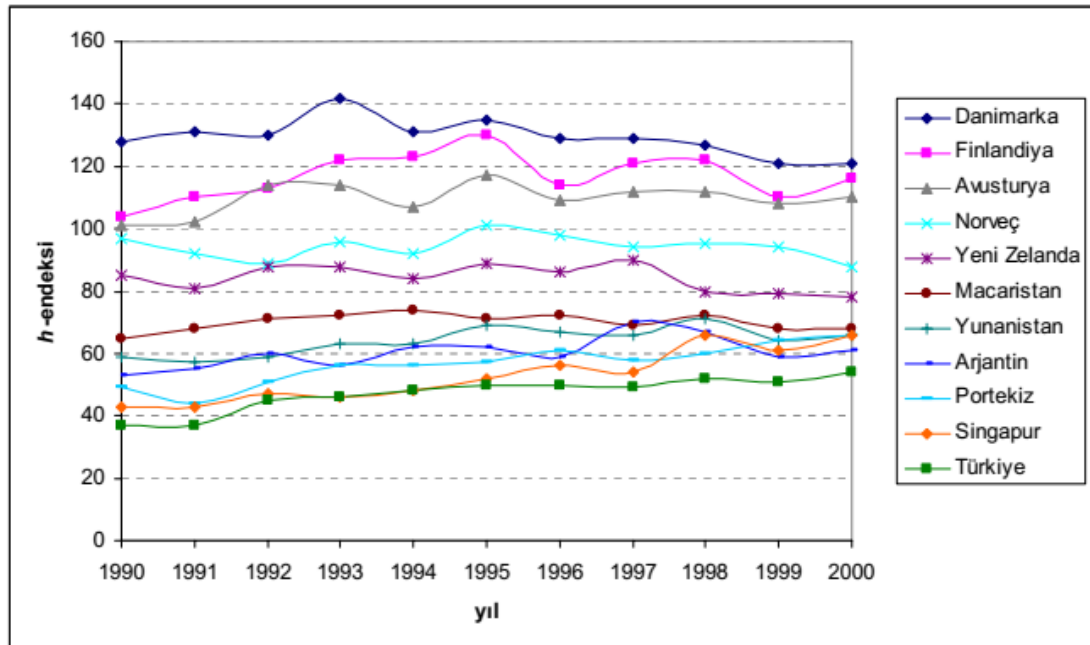
Türk yazarlar tarafından kaleme alınan makalelere kronolojik olarak bakıldığında yıllar içinde niceliksel artış olduğu görülmektedir. Örneğin, Türkiye 1986'da bilimsel yayın sayısında dünyada 44. sırada iken, 2017 yılında 19. sıradadır. Türkiye'nin milyon kişi başına düşen yayın sayısı 1995 yılında 27.8; 2008 yılında 271.6 ve 2016 yılında 395 olarak saptanmıştır. Bu yayın sayısındaki ivmelenme dünya çapında ülkemizi iyi bir konuma getirmiştir ancak bu yayınların ve Türk ulusal dergilerinin etki faktörleri, göreceli atıf oranı ve normalize ortalama atıf sayılarında bir

artış olmamıştır. Dolayısıyla niteliksel olarak aynı ivmelenmeden bahsetmek doğru olmayacaktır (61).

Türkiye kaynaklı yayın sayısının yüksek olması ve atıf sayılarının düşük olması birçok çalışmada saptanmış ve bu konu detaylı olarak irdelenmiştir.

Al'ın (12) yaptığı bir çalışmada, 1990-2000 yılları arasında Türkiye "h" indeksinin 37'den 54'e yükselmesinin olumlu olduğu ancak daha az sayıda yayın yapan Yunanistan ve Portekiz gibi ülkelerin gerisinde kalmasının düşündürücü olduğu vurgulanmıştır. Şekil 18'de bazı ülkelerin "h" indeks değerleri grafik şeklinde sunulmuştur. Aynı çalışmada her bir bilimsel alan için %1'lik etki faktörü diliminde yer alan dergilerdeki Türkiye kaynaklı yayınların sayısal olarak oldukça düşük olduğu, 132 bilimsel disiplinin 65'ine ait dergilerin hiçbirinde Türkiye kaynaklı yayın olmadığı belirtilmiştir.

Şekil 18. 1990- 2000 yılları arasında bazı ülkelerin "h" indeks değerleri (12)

Onat (62) tarafından yazılan bir yazıda akademik yayınlardaki nicelik ve niteliksel düşüşün gerekçesi olarak; akademik araştırmaya genel olarak ilginin ve özendiriciliğin azalması, araştırmalara olan devlet desteğinin yeterli olmaması, performansa dayalı klinik işleyiş nedeniyle eğitim kurumlarında aktif çalışan kıdemli akademisyenlerin azalması ve eğitim kurumlarında çalışan akademisyenlerin araştırma yapmak için yeterli zaman bulamaması gösterilmiştir.

Yılmaz ve ark. (9) tarafından Türk Anesteziyoloji ve Reanimasyon camiasının yüksek etki faktörlü dergilerde on yıllık performansının irdelendiği bir çalışma yapılmıştır. Buna göre, 2011 yılında yürürlüğe giren 28030 Sayılı Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelikte, klinik araştırmaların başlangıç ve sürdürme aşamalarında düzenlemeler yapılması nedeniyle 2011 ve 2012 yıllarında klinik araştırma sayısında düşüş olduğu belirtilmiştir. Etki faktörü yüksek dergilerde yeterince Türkiye kaynaklı yayın olmamasının bir nedeninin de Türk yazarların içinde olduğu uluslararası ortak yayın sayısının azlığı olarak belirtilmiştir. Ayrıca öğretim üyeliğine geçen çalışmacıların şehir ve kurum değiştirmeleri sonrası ayrıldıkları kurumdaki çalışmaların sağlıklı yürümemesinin de birçok yayının niteliğini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir.

Al (7) tarafından yapılan başka bir çalışmada da şu anda kişi, kurum, ülke bazlı olarak 22 alanda on yıllık yayın ve atıf sayılarının incelendiği “Essential Science Indicators (ESI)” değerlendirilmiştir. Elde edilen verilere göre son on yılda nispeten daha iyi oranlar görülmekle birlikte Türkiye kaynaklı yayınların tüm alanlarda görece atıf etkisinin birin yani dünya ortalamasının altında olduğu görülmüştür.

Bunun dışında Türkiye kaynaklı dergilerin yayın dilinin İngilizce olması uluslararası bilimsel dizinlerde yer alması ve atıf alması açısından bir avantaj sağlayabilir. Yayın dilinin İngilizce olmasının uluslararası akademik camiada görülebilirliği ve atıf yapılma olasılığını artırdığı birçok çalışmada gösterilmiştir (60, 61).

van Leeuwen ve ark. (63), Almanya ve Fransa gibi ekonomik anlamda gelişmiş ve bilime yüksek miktarda maddi destek sağlayan ancak anadili İngilizce olmayan ülkelerin dergilerinin SCI etki faktörü sıralamalarında üst sıralarda yer almadığından söz etmişlerdir. Münster Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin yayınlarının etki

faktörleri analizi yapıldığında, İngilizce dışı yayınlar çıkarıldığında etki faktörünün %15 oranında arttığı saptanmıştır. Bu nedenle aynı kalitede yayımlanan İngilizce dışı yayınların uluslararası bilim arenasında düşük etki değerine sahip olmaya mahkum edildiği belirtilmiştir.

van Leeuwen ve ark. (64), akademik derecelendirme sistemleri ve atıf yapmanın kullanılan dil ile ilişkisini incelediği bir başka çalışmada; İngilizce yayın yapan dergilerin akademik derecelendirme sistemlerinde ve akademik dizinlerde en üst sıralarda yer aldıklarını göstermişlerdir. Bu çalışmada; Almanya, Fransa ve İsviçre gibi yüksek oranda değerli yayın üreten ülkelerin İngilizce olmayan dergilerinin SCI'de yer almadığı belirtilmiştir. Ayrıca SCI kapsamında dizinlenen dergilerde yıllar içinde İngilizce yazıların oransal olarak arttığı görülmüştür (1980 de %86 iken 1998 de %96). Sonuç olarak, İngilizce dışı yayın yapmanın yayın yapılan kurumun etki faktörünü ve akademik dizinlerdeki sıralamasını olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir.

Günümüzde ana dili farklı olan birçok ülkenin, sağlık alanında çıkardığı dergilerin İngilizce olmasının da büyük oranda nedeni budur. Çalışmamızda ele alınan beş ülke dışında ana dili farklı olan ancak ulusal dernekleri tarafından çıkarılan ve dili İngilizce olan birçok ülke vardır. Türk Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi derneğine ait olan Türk Otorinolarenkoloji Arşivi dergisinin dili de, 2019'dan itibaren İngilizce olmuştur.

Bir makale yazılırken uygun ve güncel atıfların yapılması, o yayının güvenilirliği ve niteliğini belirleyen temel etmenlerden biridir. Atıf yapılırken, yararlanılan referansların saygın kurum ve dergilere ait olması, bu konuda geniş olgu serileri olan veya derinlemesine araştırmaları bulunan yazarlardan yararlanılması, yazılan makalenin önem ve kalitesini artırır. Ayrıca SJR sıralamasında yüksek değerli olan bir dergiden gelen atıf, bu sıralama sisteminde daha düşük dereceli bir dergiden gelen atıfa göre yazıyı ve dergiyi daha değerli kılar. Dolayısıyla, akademi dünyasında SJR'de üst sıralarda olan yazılar ve dergiler arasında birbirine atıf yapma durumu, arada belirgin sıralama farkı olan yazılar ve dergiler arasında görülmemektedir (65).

Uluslararası bilimsel arenada bir yazarın, derginin ya da kurumun ne kadar değeri olduğu atıf bazlı olarak sıralama yapan dizinlere göre belirlenmekte, ülke bilimsel politikaları bu dizinlere göre belirlenmekte ve bu hususta önemli bürokratik

kararlar bu sıralamalara göre verilmektedir. Ancak son yıllarda daha fazla olmak üzere atfa dayalı sıralama sistemlerinin manipölasyona açık ve yanıltıcı bilgiler verdiğiine dair çalışmalar literatürde yer almaktadır (66, 67).

Chhapola ve ark. (66) çalışmalarında, etki faktörü kavramının dergilerin aldıkları atıfların baz alınarak sıralaması amacıyla oluşturulduğu ancak izleyen süreçte yanlış anlaşılabilir olarak yayınların kalitesi ile ilgili bir göstergemiş gibi kabul edildiğini belirtmişlerdir. Çocuk Hastalıkları dalında en fazla atıf alan 100 yayının incelendiği bu çalışmada, ilk 100’de en fazla ABD (%71) ve Birleşik Krallık (%16) kaynaklı yayınların olduğunu belirtmişler ve bunun nedenlerini; çalışmalara yapılan ödeneğin fazla olması, yayıncılık faaliyetlerinin kaliteli olması amacıyla gayret gösterilmesi, yerel dergilere daha kolay ulaşım ve ulusal yanlılık olarak sıralamışlardır.

Moustafa (52) tarafından yayımlanan bir yazıda, atıf sayısı bazlı niceliksel ölçütlere dayalı bibliyometrik derecelendirme sistemleri nedeniyle bilimsel çalışmaların birer ticari ürüne dönüştüğü ve atıfların da doğrudan veya dolaylı olarak maddi çıkarlar ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Atıf yapılması sırasında objektif ve belirleyici bir kıstas olmaması nedeniyle atıfların seçim sürecinin “keyfi” olarak yapıldığı ve yazarın kişisel yargılaması dışında bu süreçte belirleyici bir etken olmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle yazarların referans gösterme sürecinde; atıf yapılan derginin etki faktörü, atıf yapılacak yayın sahibinin daha önceden yazara atıf yapmış olması (çapraz atıf), atıf yapılan kişilerin cinsiyeti, yayınların dili, yayınların yayımlandığı kurumlar ve ülkeleri, yayınların yayımlandığı ülkelerin coğrafi ve etnik özellikleri gibi birçok etkenin rol oynadığı belirtilmiştir. Bu durumdan yola çıkarak atıf bazlı bibliyometrik derecelendirme sistemlerinin bilim dünyasındaki çalışmaların niteliksel olarak doğru değerlendirilmesinin önüne geçtiği vurgulanmıştır.

Todd ve Ladle (67) tarafından yayımlanan bir yazıda, bibliyometrik değerlendirme sistemlerinde atıf yapma kavramı ile ilgili bir takım problemlerin olduğundan söz edilmiştir. Bunlar; aşırı düzeyde kendine atıf yapma, atıf yapılan yayının mevcut konuda belirsiz veya uygunsuz olması, çapraz atıflar, atıf konusunda dil-coğrafya yanlılıkları, ne ölçüde katkıda bulunduğu belli olmayan çok yazarlı yayınlara atıf olarak sıralanmıştır. Bu nedenlerle atıf yapılması konusunda birçok

problem varken, atıf analizleri ile performans değerlendirmesi yapılmasının tartışılabilir olduğu vurgulanmıştır. Çözüm olarak da seçilmiş yayınlardan rastgele atıflar yapılması ve yazarlar tarafından bir yayına neden atıfta bulunduğunun açıklanmasının istenmesi önerilmiştir.

Chorus ve Waltman (68) tarafından yapılan bir çalışmada etki faktörünün, son 10 yıldır dergilerin performans değerlendirmesi ve başarı sıralamasında sıklıkla kullanıldığı ve birtakım manipölasyonlar nedeniyle yanlış değerlendirmelere yol açtığı belirtilmiştir. Bu manipölasyonların bazıları da; atıf yapılabilen yayın sayısını düşük tutmak, editöryel yazıda dergide yayımlanan yazılara atıfta bulunmak, atıf karteli oluşturmak (Brezilya örneği) veya zorla araştırmacının yayımlanacak dergiye atıf yaptırılmasını sağlamak şeklinde sıralanmıştır.

Etki değeri yüksek dergilere atıfta bulunarak yazılan bir çalışmanın niteliğinin daha yüksek olduğu kabul edilir. Bu nedenle yüksek etki değerli yazılar sürekli atıf olarak daha görülebilir ve değerli olmaktadır. Bu durum tıbbi literatürde kabul gören bir bilgidir. KBB alanında ise yapılan çalışmalarda yazar bazında kendine atıfların diğer disiplinler ile uyumlu olduğundan ve dergi bazında kendine atıfların etki faktörlerini etkilemediğinden söz edilmiştir (69, 70).

Reiter ve ark. (69) çalışmasında, dergi bazlı kendine atıfların etki faktörü sıralamasına göre korelasyonu değişik disiplinler arasında araştırılmıştır. Bu çalışmada ortopedi, anesteziyoloji ve gastroenteroloji gibi dallarda pozitif korelasyon, göz hastalıklarında negatif korelasyon saptanmış, KBB yayınları incelendiğinde dergilerin etki faktörleri ile kendine atıfların arasında korelasyon saptanmamıştır.

Ancak bir başka çalışmada KBB yayınlarının incelenmesi ile kendine atıf oranlarının diğer branşlardan düşük olmadığı gösterilmiştir. Bu çalışmada elde edilen veriler, KBB branşındaki yayınların üçte ikisinde en az bir kendine atıf olduğunu ve yazar bazlı kendine atıf oranlarının literatür ile uyumlu olarak %10 civarında olduğunu göstermiştir (70).

Görüldüğü üzere bilimsel yazımda atıf yapmaya yönelik çok fazla ve değişik özellikte faktör mevcuttur. Öte yandan özellikle son birkaç dekatta atıf dizinlerinin yaptığı sıralamalar tüm dünyada büyük önem kazanmıştır. Kendine atıf ya da ülke

düzeyinde kendine atıf konusunda da çok farklı görüş ve düşünceler bu çalışmada yansıtılmaya çalışılmıştır.

Araştırmamızda elde edilen sonuçlar göz önüne alındığında, Türk KBB yazarlı yayınlarda ulusal düzeyde kendine atıf yapma konusunda bir yanlılık sergilenmediği net olarak saptanmıştır. Hatta ulusal düzeyde kendine atfın çok düşük düzeyde olması özellikle ulusal KBB dergilerimizde yer alan makalelerin ve yazarların akademik olarak görülebilirliklerini sınırlandıracak düzeydedir. Çalışmamızda KBB hekimlerine yapılan anketler, literatür taraması aşamasında en sık PubMed dizininin kullanıldığını göstermiştir. Bu dizinde Türkiye kaynaklı olarak 2002 ile 2016 yılları arasında KBB İhtisas Dergisi ve 2015 yılından beri de Türk Otorinolarenoloji Arşivi dergimiz yer almaktadır. Uluslararası KBB alanında branşımızın daha güçlü temsiliyeti açısından bu ve benzeri önemli dizinlerde daha fazla ulusal dergimizin yer alması arzu edilir. Bunun yanında bilimsel çalışmalar sırasında ulusal yayınlardan daha fazla yararlanılabilmesi için ulusal dizinlerin tanıtılması, bu konuda ülke çapında farkındalık yaratmaya yönelik çalışmaların yapılması gerekir.

Bir yazının planlama ve yazımı aşamasında ulusal dergilerimizdeki Türk yazarlı çalışmalarının taranması ve bunlardan gerçekten yapılan çalışmaya katkı sağlayanlarına atıf yapılması KBB alanında ülkemizin saygınlık ve tanınırlığını artıracaktır. Bunun yanında, branşımızda bilimsel makale yazımında ya da üretkenliğinde pozitif ve negatif yanların ortaya konabilmesi için bu tipte bibliyometrik çalışmalara gereksinim olduğu ortadadır.

Ülkemizin tıbbi literatüre daha fazla katkı sağlaması için Yüksek Öğretim Kurumu, üniversiteler, enstitüler ve branş dernekleri gibi kurumların düzenleyecekleri etkinlikler (kurs, kongre, çalıştay) ile tıp fakültesi ve diğer sağlık bilimleri öğrencilerinin ve genç akademisyenlerin konuyla ilgili eğitim düzeyleri yükseltilebilir. Bu etkinlikler ile kaliteli ve bilimsel değeri yüksek yazı yazabilme, yayın etiği, doğru literatür tarama ve yerli kaynaklara ulaşabilme konularında bilgilendirilmeler yapılabilir ve farkındalık yaratılabilir. Kaliteli bilimsel çalışmaların gerçekleştirilmesi yanında bu çalışmaların uygun bilimsel yazım kuralları doğrultusunda kaleme alınmasının da çok önemli olduğu unutulmamalıdır.

KISITLILIKLAR

Evrenin yaklaşık 2000 kişi olduğu bilinmektedir. Sıklığı bilinmeyen durumlarda %50 sıklık, %95 güven düzeyi, %5 kabul edilen hata ile en az 322 kişiye ulaşılması planlanmıştır. Ulaşma oranımız %41.9'da kalmıştır. Müteakip çalışmalarda anket katılım oranlarının daha fazla olması arzu edilmektedir.

REFERANSLAR

1. Çaparlar CÖ, Dönmez A. What is scientific research and how can it be done?. Turk J Anaesthesiol Reanim 2016; 44: 212-8.
2. Erdağ TK, Zengin ÖF, Uğurlu E. Citation analysis of Turkish otorhinolaryngology publications and comparison with five countries. Turk Arch Otorhinolaryngol 2017; 55: 166-71.
3. Al U, Tonta Y. Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. Bilgi Dünyası 2004; 5: 19-47.
4. Erdağ TK, Doğan E, Ecevit MC, Durmuşoğlu M, Güneri EA, İkiz AÖ. [Quantitative and qualitative analysis of four national otorhinolaryngology journals between 2002 and 2010]. Kulak Burun Bogaz Ihtis Derg 2013;23: 260-7.
5. Frankerberger R, Van Meerbeek B. The importance of citations and citation metrics in science. J Adhes Dent 2015; 17: 487.
6. Pritchard A. Statistical bibliography or bibliometrics? Journal of Documentation 1969; 25: 348-9.
7. Al U. Türkiye'nin göreceli atıf etkisi üzerine bilimetrik bir çalışma. Bilgi Dünyası 2009; 10: 231-44.
8. Çalışkan Tur F, Aksay E. Acil tıp uzmanlarının uluslararası yayın üretimi: amaç sadece doçentlik mi? Türkiye Acil Tıp Dergisi 2012; 12: 77-81.

9. Yılmaz HO, Babazade R, Turan OA, Babazade B, Koyuncu O, Turan A. Scientific publication performance of Turkish anaesthesia clinics in high impact factor international journals between 2005 and 2014: A bibliometric analysis. *Turk J Anaesthesiol Reanim.* 2017; 45:16–25.
10. Karasözen B, Bayram ÖG, Zan BU. 1997-2006 Türkiye bilim göstergeleri analizi. *Türk Kütüphaneciliği* 2009; 23: 4-21.
11. Garfield E. Can citation indexing be automated? In: Statistical Association Methods for Mechanized Documentation, Symposium Proceedings 1965 pp.189-192. Eds. Mary Elizabeth Stevens, Vincent E. Giuliano, Laurence B. Heilprin Washington: National Bureau of Standards. (14 Aralık 2017 tarihinde <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/V1p084y1962-73.pdf> adresinden erişildi)
12. Al U. Türkiye'nin bilimsel yayın politikası: Atıf dizinlerine dayalı bibliyometrik bir yaklaşım (Scientific Publication Policy of Turkey: An Approach to Based on Citation Indexes) (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Haziran 2008.
13. Harwood N. An Interview study of the functions of citations in academic writing across two disciplines. *J. Pragmat* 2009; 41: 497-518.
14. Moravcsik MJ, Murugesan P. Some results on the function and quality of citations. *Social Studies of Science* 1975; 5: 86-92.
15. Duyx B, Urlings MJE, Swaen GMH, Bouter LM, Zeegers MP. Scientific citations favor positive results: A systematic review and meta-analysis. *J Clin Epidemiol* 2017; 88: 92-101.

16. Jannot AS, Agoritsas T, Gayet-Ageron A, Perneger TV. Citation bias favoring statistically significant studies was present in medical research. J Clin Epidemiol 2013; 66: 296-301.

17. Eto H. Interdisciplinary information input and output of a nano-technology project. Scientometrics 2003; 58: 5-33.

18. Al U, Soydal İ. Bilgibilim alanında kendine atıf üzerine bir çalışma. Bilgi Dünyası 2010; 11: 349-64.

19. Pichappan P, Sarasvady S. The other side of the coin: the intricacies of author selfcitations. Scientometrics 2002; 54: 285-90.

20. Karaçam Z. Sistematik Derleme Metodolojisi: Sistematik Derleme Hazırlamak İçin Bir Rehber DEUHYO ED. 2013; 6: 26-33.

21. Sunay D ve ark. CONSORT 2010 Raporu: Randomize Paralel Grup Çalışmalarının Raporlanmasında Güncellenmiş Kılavuzlar Euras J Fam Med 2013; 2: 1-10.

22. Johansen M, Thomsen FS. Guidelines for Reporting Medical Research: A Critical Appraisal Int Sch Res Notices 2016; 1-7.

23. Sengupta IN. Bibliometrics, informetrics, scientometrics and librametrics: An Overview. Libri 1992; 42: 75-98.

24. Björneborn L, Ingwersen P. Toward a basic framework for webometrics. J Am Soc Inf Sci Technol 2004; 55: 1216-27.

25. http://wokinfo.com/products_tools/multidisciplinary (14.12.2017 tarihinde alınmıştır)

26. <https://en.wikipedia.org/wiki/PubMed> (22.05.2019 tarihinde alınmıştır)

27. <https://en.wikipedia.org/wiki/ORCID> (22.05.2019 tarihinde alınmıştır)

28. Glänzel W. Bibliometrics as a research field: a course on theory and application of bibliometrics indicators (14.12.2017 tarihinde http://nsdl.niscair.res.in/jspui/bitstream/123456789/968/1/Bib_Module_KUL.pdf adresinden alınmıştır.

29. Price DJ de Solla. Science since Babylon. New Haven: Yale University Press 1967: p178.

30. <https://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/download/2496/2505> (27.05.2019 tarihinde alınmıştır)

31. Aslan E. Türkiye’de Akademik Açık Erişim Dergi Yayıncılığı ve Çeviribilim Alanındaki Açık Erişim Dergiler. Diyalog 2014; 1; 144-55.

32. http://v2.sherpa.ac.uk/view/repository_visualisations/1.html (27.05.2019 tarihinde alınmıştır)

33. <http://cabim.ulakbim.gov.tr/tr-dizin/> adresinde alınmıştır. (21.10.2018 tarihinde alınmıştır)

34. <https://trdizin.gov.tr/statistics/listAcceptedJournals.xhtml> (27.05.2019 tarihinden alınmıştır)

35. Braun T. Bibliometric indicators for the evaluation of universities – Intelligence from the quantitation of the scientific literature. *Scientometrics* 1999; 45: 425-32.

36. Garfield E. The impact factor: ISI. *Current Contents* 1994; 25: 3-7.

37. http://www.uak.gov.tr/temelalan/TA_Tablo10_2018N_181217.pdf (2018 Nisan dönemi Sağlık Temel Alanı Doçentlik Şartları - Tablo 10) – 05.05.2019 tarihinde alınmıştır.)

38. SCImago. (2007). SJR - SCImago Journal & Country Rank. (21Temmuz 2015 tarihinde <http://www.scimagojr.com> sitesinden alınmıştır)

39. <https://clarivate.com/products/journal-citation-reports> (09.05.2019 tarihinde alınmıştır)

40. Garfield E. The meaning of the impact factor. *Int J Clin Health Psychol* 2003; 32: 363-9.

41. Mathur VP, Sharma A. Impact factor and other standardized measures of journal citation: A perspective. *Indian J Dent Res* 2009; 20: 81-5.

42. Aydıngöz Ü. Etki faktörü nasıl artırılır. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık* 2010; 45-6.

(<http://uvf.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay10/uaydingoz.pdf> sitesinden 27.05.2019 tarihinde alınmıştır)

43. Garfield E. *Journal Citation Reports Current Contents* 1976; 7-20.

44. <https://en.wikipedia.org/wiki/Eigenfactor> (27.05.2019 tarihinden alınmıştır)

45. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay10/aasan1.pdf> (27.05.2019 tarihinden alınmıştır)

46. Tonta Y. TÜBİTAK Türkiye adresli uluslararası bilimsel yayınları teşvik (UBYT) programının değerlendirilmesi Ankara: TÜBİTAK ULAKBİM, 2017.

(https://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/Ulakbim/tonta_ubyt.pdf sitesinden 27.05.2019 tarihinde alınmıştır)

47. Hirsch JE. An index to quantify an individual's scientific research output. *PNAS* 2005; 102: 16569-72.

48. Doğan M. Araştırmacıların bilimsel başarılarının değerlendirilmesinde yeni ölçütler h-faktörü: Kimyacılarımızla ilgili bir deneme. *Cumhuriyet Bilim Teknik* 2005; 976: 8-9.

49. Boydak M. Araştırma ve yayın etiği. In: *Bilim Etiği* (2011) İstanbul: İstanbul Üniversitesi: s. 15-24.

50. Töreci K. Yayın Etiği *ANKEM Dergisi* 2004; 18: 67-88.

51. Erzan, A. Yayın Ahlakı. *Bilim Etiği El Kitabı* (2008) Ed: Erzan A. TÜBA Yayınları; 17: 35-45.

52. Moustafa K. Aberration of the citation. *Account Res* 2016; 23: 230-44.

53. Asan A. Türk dergilerinin web of science'teki yeri: İmpakt faktör (etki faktörü) ve H indeks. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık* 2013; 53-74.

(<http://uvf.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum11/Sayfa-53-74.pdf> sitesinden 27.05.2019 tarihinden alınmıştır)

54. Foo JY. Impact of excessive journal self-citations: A case study on the *phoniatica et logopaedica* journal. *Sci Eng Ethics* 2011; 17: 65-73.

55. Van Noorden R. Brazilian citation scheme ousted. *Nature* 2013; 500: 510-1.

56. Meijaard E, Cardillo M, Meijaard EM, Possingham HP. Geographic bias in citation rates of conservation research. *Conserv Biol* 2015; 62: 920-5.

57. Didegah F, Thelwall M, Gazni A. An international comparison of journal publishing and citing behaviours. *Journal of Informetrics* 2012; 6: 516-31.

58. Campbell FM. National bias: A comparison of citation practices by health professionals. *Bull Med Libr Assoc* 1990; 78: 376-82.

59. Grange RI. National bias in citations in urology journals: Parochialism or availability? *BJU Int* 1999; 84: 601-3.

60. <http://cabim.ulakbim.gov.tr/wp-content/uploads/sites/4/2016/11/2010-2015-T%C4%B1bbi-Bilimler.pdf> (31.03.2019 tarihinde alınmıştır)

61. Örer HS. Türkiye'nin bilimsel yayın performansı. *ANKEM Derg* 2011; 25: 134-8.

62. Onat A. Status of Turkey's top publications in cardiovascular medicine revisited after 4 years. *Turk Kardiyol Dern Ars* 2016; 44: 320-8.

63. van Leeuwen TN, Moed HF, Tijssen RJW, Visser MS, van Raan AFJ. First evidence of serious language-bias in the use of citation analysis for the evaluation of national science systems. *Res Ev* 2000; 9: 155-6.

64. van Leeuwen TN, Moed HF ,Tijssen RJW, Visser MS, van Raan AFJ. Language biases in the coverage of the science citation index and its consequences for international comparisons of national research performance. Scientometrics 2001; 51: 335.

65. Zan BU. Türkiye' de bilim dallarında karşılaştırmalı bibliyometrik analiz çalışması [Doktora tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi; 2012.

66. Chhapola V, Tiwari S, Deepthi B, Kanwal SK. Citation classics in pediatrics: A bibliometric analysis. World J Pediatr. 2018; 14: 607-14.

67. Todd PA, Ladle RJ. Citations: Poor practices by authors reduce their value. Nature 2008; 451: 244.

68. Chorus C, Waltman L. A large-scale analysis of impact factor biased journal self citations. PLoS ONE 2016; 11: 0161021.

69. Reiter O, Mimouni M, Mimouni D. Analysis of self-citation and impact factor in dermatology journals. Int J Dermatol 2016; 55: 995-9.

70. Tolisano AM, Song SA, Cable BB. Author self-citation in the otolaryngology literature: a pilot study. Otolaryngol Head Neck Surg. 2016 Feb;154(2):282-6.